

έκθεση

Το Δικαίωμα Εκπαίδευσης στη Μητρική Γλώσσα και η Κρατική Παρέμβαση στο Αυτόνομο Εκπαιδευτικό Σύστημα της Τουρκικής Κοινότητας της Δυτικής Θράκης

Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Τούρκων Δυτικής Θράκης

Τουρκικό Δημοτικό Σχολείο Κάλχαντος, από το Αρχείο του Μπεκήρ Ταχσίν
Σχολικό Έτος 1964-65

Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Τούρκων Δυτικής Θράκης

Anrupa Batı Trakya Türk Federasyonu
Föderation der West-Thrakien Türken in Europa
Federation of Western Thrace Turks in Europe
Fédération des Turcs de Thrace Occidentale en Europe

Κεντρικά Γραφεία του ΑΒΤΤΦ

Wemerstr. 2, D-58454 Βίτεν, Γερμανία
Τηλέφωνο: +49 (0) 2302 913291 • Fax: +49 (0) 2302 913293

Γραφείο Βρυξελλών του ΑΒΤΤΦ

Square de Meeûs 38/40, B-1000 Βρυξέλλες, Βέλγιο
Τηλέφωνο: +32 (0) 2 401 61 98 • Κινητό: +32 (0) 474 45 45 76

Γραφείο Αθηνών του ΑΒΤΤΦ

Κεφαλληνίας 46 & Λεωφ. Πατησίων, GR-11251 Αθήνα, Ελλάδα
Τηλέφωνο: +30 (0) 211 1097233 • Κινητό: +30 (0) 694 467 36 61

Το Δικαίωμα Εκπαίδευσης στη Μητρική Γλώσσα και η Κρατική Παρέμβαση στο Αυτόνομο Εκπαιδευτικό Σύστημα της Τουρκικής Κοινότητας της Δυτικής Θράκης

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	4
Πού βρίσκεται η Δυτική Θράκη;	5
Το Ιστορικό Πλαίσιο του Ιδιωτικού και Αυτόνομου Εκπαιδευτικού Συστήματος των Τούρκων της Δυτικής Θράκης	5
Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στη Δυτική Θράκη	8
Το Ζήτημα Διοίκησης των Αυτόνομων Τουρκικών Σχολείων	17
Εξελίξεις σε Διεθνές Επίπεδο	18
Συμπεράσματα	19
Μια Εμπειρική Αποτίμηση της Εκπαίδευσης της Τουρκικής Κοινότητας της Δυτικής Θράκης	22

Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στην ανάδειξη των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η Τουρκική Μειονότητα της Δυτικής Θράκης στον τομέα της εκπαίδευσης από το παρελθόν έως σήμερα, καθώς το αυτόνομο και ιδιωτικό εκπαιδευτικό μας σύστημα, το οποίο είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της Τουρκικής ταυτότητας, γλώσσας και κουλτούρας και έχει υπονομευθεί από τις παρεμβάσεις και τις αυθαίρετες πρακτικές του κράτους με την πάροδο των ετών.

Στην παρούσα μελέτη παρουσιάζονται, μέσα από μια ιστορική αναδρομή, τα προβλήματα που αντιμετώπισε η Τουρκική Κοινότητα της Δυτικής Θράκης στον τομέα της εκπαίδευσης, η οποία απέκτησε καθεστώς εθνικής μειονότητας στην Ελλάδα με τη Συνθήκη της Λωζάννης το 1923. Τα προβλήματα που σχετίζονται με τα νηπιαγωγεία, τα δημοτικά, τα γυμνάσια και λύκεια, καθώς και τα θρησκευτικά σχολεία του Τουρκικού σχολικού συστήματος, αναλύονται σε ξεχωριστές ενότητες.

Στην παρούσα μελέτη, θα καταδειχθεί πώς το Τουρκικό σχολικό μας σύστημα, το οποίο είναι καταχωρημένο ως ιδιωτικό με αυτόνομο καθεστώς, έχει υπονομευθεί από το κράτος ως αποτέλεσμα αλλαγών στη νομοθεσία και αυθαίρετων εφαρμογών. Παράλληλα, περιλαμβάνονται οι δράσεις υπεράσπισης δικαιωμάτων και οι δραστηριότητες άσκησης πίεσης που πραγματοποιεί το ABTTF, ως διεθνής εκπρόσωπος της Τουρκικής Κοινότητας της Δυτικής Θράκης.

Στην καταληκτική ενότητα της μελέτης περιλαμβάνονται τα αιτήματά μας ως προς την επίλυση των υφιστάμενων προβλημάτων μέσω της επανεγκαθίδρυσης της αυτονομίας του Τουρκικού σχολικού συστήματος, όπως αυτή προβλέπεται από τις διεθνείς συνθήκες.

Στο πρόσθετο τμήμα στο τέλος της μελέτης θα παρουσιαστεί η επιτόπια έρευνα που πραγματοποίησαν οι φορείς μας που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εκπαίδευσης στην περιοχή μας, σε συνεργασία με γονείς μαθητών, εκπαιδευτικούς και σχολικές εφορείες, καθώς και τα σχετικά ευρήματα και οι αξιολογήσεις τους.

Ως εκπρόσωποι της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης στη διεθνή σκηνή, επιδιώκουμε, μέσω της παρούσας μελέτης, να ζητήσουμε τη στήριξή σας για την πλήρη αποκατάσταση του δικαιώματος στην εκπαίδευση στη μητρική γλώσσα, το οποίο είναι ζωτικής σημασίας για τις μελλοντικές μας γενιές, καθώς και για την πλήρη αποκατάσταση της αυτονομίας της εκπαίδευσής μας, όπως αυτή κατοχυρώνεται από τις διεθνείς συνθήκες.

Χαλήτ ΧΑΜΠΙΠ ΟΓΛΟΥ
Πρόεδρος ABTTF

Πού βρίσκεται η Δυτική Θράκη;

Ως γεωγραφική περιοχή, η Δυτική Θράκη αναφέρεται σήμερα στην περιοχή που βρίσκεται στο βορειοανατολικό τμήμα της Ελλάδας, ανάμεσα στον ποταμό Έβρο, ο οποίος ορίζει τα σύνορα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, και στον ποταμό Νέστο. Σήμερα, η Δυτική Θράκη περιλαμβάνει τις Περιφερειακές

Ενότητες Έβρου, Ροδόπης και Ξάνθης.

Με την υπογραφή της Συνθήκης Ειρήνης της Λωζάνης του 1923 μεταξύ της Τουρκίας και της Ελλάδας, η Τουρκική κοινότητα της Δυτικής Θράκης απέκτησε το καθεστώς της εθνικής μειονότητας στην Ελλάδα.

Το Ιστορικό Πλαίσιο του Ιδιωτικού και Αυτόνομου Εκπαιδευτικού Συστήματος των Τούρκων της Δυτικής Θράκης

Η Ελλάδα το 1829 υπέγραψε τη Συνθήκη της Αδριανούπολης, ανακηρύσσοντας την ανεξαρτησία της από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Μετά την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας, το δικαίωμα της Τουρκικής κοινότητας που ζει στα σύνορα της Ελλάδας για εκπαίδευση στη μητρική γλώσσα κατοχυρώθηκε από τη Συνθήκη της Κωνσταντινούπολης του 1881, τη Συνθήκη Ειρήνης των Αθηνών του 1913, τη Συνθήκη των Σεβρών για την προστασία των μειονοτήτων στην Ελλάδα του 1920, στην οποία η Τουρκία δεν ήταν συμβαλλόμενο μέρος, και τη Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάνης του 1923.

Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λωζάνης του 1923, η Τουρκική Κοινότητα της Δυτικής Θράκης έχει το δικαίωμα, με δικά της έξοδα, να ιδρύει, να διοικεί και να ελέγχει κάθε είδους φιλανθρωπικά ιδρύματα, θρησκευτικούς και κοινωνικούς φορείς,

κάθε είδους σχολεία και παρόμοια εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς και να χρησιμοποιεί ελεύθερα τη μητρική της γλώσσα και να τελεί ελεύθερα τις θρησκευτικές της τελετές (Άρθρο 40).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η Συνθήκη της Λωζάνης εγγυάται την εκπαίδευση στη μητρική γλώσσα, δηλαδή την εκπαίδευση στην Τουρκική γλώσσα. Τα Τουρκικά σχολεία έχουν το καθεστώς των «ιδιωτικών σχολείων» και αυτονομούνται βάσει της Συνθήκης της Λωζάνης.

Στο ιστορικό πλαίσιο, τα ιδιωτικά και αυτόνομα Τουρκικά σχολεία επηρεάστηκαν άμεσα από τις πολιτικές εξελίξεις της χώρας καθώς και από την πορεία των πολιτικών σχέσεων με την Τουρκία, η οποία ήταν συμβαλλόμενο μέρος της Συνθήκης της Λωζάνης.

Κατά την περίοδο 1923-1936 έγιναν ρυθμίσεις στην εθνική νομοθεσία σχετικά με τα Τουρκικά σχολεία, ενώ το 1936, με το πραξικόπημα του Μεταξά στην Ελλάδα, επιδεινώθηκε η στάση απέναντι στην Τουρκική Κοινότητα της Δυτικής Θράκης. Μετά το πραξικόπημα, απαγορεύτηκε, η φύλαξη και η διδασκαλία βιβλίων στην Τουρκική γλώσσα, τα οποία αποτελούσαν βασικό μέσο εκπαίδευσης στη μητρική γλώσσα στα Τουρκικά σχολεία. Εφεξής, κατέστη υποχρεωτική η έγκριση του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Το 1949, κατά την περίοδο της πρώτης βασιλείας, έγιναν κάποιες βελτιώσεις σε σχέση με τις περιοριστικές πρακτικές του πραξικοπηματικού καθεστώτος. Την περίοδο αυτή, η Τουρκική Μειονότητα της Δυτικής Θράκης απέκτησε το δικαίωμα να προσλαμβάνει τους δασκάλους για τα Τουρκικά σχολεία. Αυτό το δικαίωμα πρόσληψης ανατέθηκε σε τριμελές σχολικές εφορείες που εκλέγονται από τους γονείς. Οι σχολικές εφορείες ήταν εξουσιοδοτημένες να προσλαμβάνουν δασκάλους στις πόλεις και τα χωριά έναντι συγκεκριμένης αμοιβής και ήταν υπεύθυνες για τη γενική λειτουργία του σχολείου. Με αυτόν τον τρόπο η λειτουργία των Τουρκικών σχολείων που είχαν αποκτήσει αυτονομία στην εκπαίδευση ρυθμίστηκε στο εσωτερικό νομικό πλαίσιο.

Μετά το 1950, ξεκίνησε μια θετική περίοδος μεταξύ των δύο χωρών με την είσοδο της Τουρκίας και της Ελλάδας στο NATO ενάντια στη σοβιετική απειλή και τον σοβιετικό κίνδυνο κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, το 1951 υπογράφηκε Μορφωτική Συμφωνία μεταξύ της Τουρκίας και της Ελλάδας. Με βάση την αρχή της αμοιβαιότητας, για πρώτη φορά ήρθαν στη Δυτική Θράκη εκπαιδευτικοί που αποφοίτησαν από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Τουρκίας. Παράλληλα εκπαιδευτικοί γνωστοί ως «δάσκαλοι ποσόστωσης» τοποθετήθηκαν αμοιβαία σε σχολεία μειονότητας Δυτικής Θράκης και Ελληνικής κοινότητας της Τουρκίας αντίστοιχα. Μέσω υποτροφιών που καθορίστηκαν αμοιβαία, νέοι της Τουρκικής Κοινότητας της Δυτικής Θράκης φοίτησαν σε παιδαγωγικές σχολές στην Τουρκία. Παράλληλα, το πρόγραμμα σπουδών στα Τουρκικά σχολεία της Δυτικής Θράκης αναδιαμορφώθηκε και τα σχολικά βιβλία από την Τουρκία χρησιμοποιήθηκαν στο πλαίσιο του Τουρκικού προγράμματος σπουδών.

Η θετική πορεία των διμερών σχέσεων οδήγησε στο άνοιγμα του πρώτου Τουρκικού γυμνασίου και λυκείου στην περιοχή. Τον Δεκέμβριο του 1952, ο τότε Πρόεδρος της Τουρκίας, Τζελάλ Μπαγιάρ, επισκέφθηκε τη Δυτική Θράκη και συμμετείχε στην τελετή θεμελίωσης του πρώτου Τουρκικού γυμνασίου και λυκείου της περιοχής. Το σχολείο έλαβε το όνομά του και ονομάστηκε «Γυμνάσιο και Λύκειο Τζελάλ Μπαγιάρ» προς τιμήν του φιλοξενούμενου Προέδρου.

Κατά την ίδια περίοδο τέθηκε σε ισχύ το 1954 ο «Νόμος περί Εκπαίδευσης των Μειονοτικών Σχολείων». Στα Τουρκικά σχολεία τοποθετήθηκαν πινακίδες που περιλάμβαναν τον όρο «Τουρκικό», ενώ οι έλεγχοι και τα απολυτήρια εκδίδονταν στα Τουρκικά, τη μητρική γλώσσα διδασκαλίας, και στα Ελληνικά, την επίσημη γλώσσα της χώρας. Η κατάσταση αυτή αποτελεί απόδειξη ότι η εθνική ταυτότητα της Τουρκικής Κοινότητας της Δυτικής Θράκης, η οποία σήμερα δεν αναγνωρίζεται, είχε τότε αναγνωριστεί επισήμως από το κράτος. Ωστόσο, όπως θα διαπιστώσετε παρακάτω, σήμερα το κράτος δεν αναγνωρίζει την εθνοτική Τουρκική ταυτότητα της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης και, παρόλο που η εκπαίδευση στα Τουρκικά σχολεία συνεχίζεται δίγλωσσα, την Ελληνική ως γλώσσα διδασκαλίας και την Τουρκική ως μητρική, σε κανένα επίσημο έγγραφο ή αλληλογραφία δεν χρησιμοποιείται ο όρος «Τουρκικός».

Η πορεία των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών είχε πάντοτε άμεσο αντίκτυπο στην Τουρκική κοινότητα της Δυτικής Θράκης. Οι εντάσεις που προέκυψαν από το Κυπριακό ζήτημα οδήγησαν σε αύξηση της πολιτικής πίεσης προς την Τουρκική κοινότητα της Δυτικής Θράκης. Ως αποτέλεσμα, το 1964 προέκυψε ζήτημα με την ονομασία του γυμνασίου και το όνομα του «Λυκείου Τζελάλ Μπαγιάρ» αντικαταστάθηκε με την ονομασία «Λύκειο Κομοτηνής».

Το 1967, με την άνοδο της Χούντας των Συνταγματαρχών στην εξουσία μέσω πραξικοπήματος στην Ελλάδα, ανεστάλησαν όλα τα δικαιώματα της Τουρκικής Κοινότητας της Δυτικής Θράκης. Κατά την περίοδο μετά το πραξικόπημα του 1967, το αυτόνομο εκπαιδευτικό σύστημα υπονομεύτηκε μέσω νόμων, διαταγμάτων και διοικητικών πρακτικών που εφαρμόστηκαν σταδιακά, με αποτέλεσμα να καταργηθεί σχεδόν πλήρως στην πράξη.

Ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα της προσπάθειας κατάργησης της αυτόνομης δομής ήταν η απαγόρευση του όρου «Τουρκικά Σχολεία» από την επιθεώρηση που υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας. Κατά την εφαρμογή της απαγόρευσης αυτής δεν πραγματοποιήθηκε καμία αλλαγή στη νομοθεσία· αντιθέτως, τέθηκε σε ισχύ μέσω μιας καθαρά αυθαίρετης πρακτικής.

Μία από τις σοβαρότερες παρεμβάσεις που έπληξαν την ιδιωτική και αυτόνομη Τουρκική εκπαίδευση υπήρξε η απαγόρευση, από τη δικτατορία, της διεξαγωγής εκλογών για τις σχολικές εφορείες στα Τουρκικά σχολεία. Οι σχολικές εφορείες διορίστηκαν από τη χούντα, εμποδίζοντας τους γονείς να προβαίνουν σε ελεύθερες εκλογές για τη λειτουργία και τη διοίκηση των Τουρκικών σχολείων. Με το νόμο που ψηφίστηκε το 1972, ο όρος «Τουρκικό Σχολείο» καταργήθηκε επίσημα και οι αρμοδιότητες των σχολικών εφορειών, που ήταν υπεύθυνες για τη λειτουργία των σχολείων, περιορίστηκαν επισήμως μετά από αυθαίρετες

πρακτικές.

Ένα από τα σημαντικότερα βήματα στις πολιτικές που αποσκοπούσαν στη σκόπιμη υποβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης στα Τουρκικά σχολεία ήταν η ίδρυση της Ειδικής Παιδαγωγικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης (ΕΠΑΘ). Η ΕΠΑΘ ιδρύθηκε το 1968 από τη χούντα, με στόχο την εκπαίδευση δασκάλων για τα Τουρκικά σχολεία. Ωστόσο, η γλώσσα διδασκαλίας ήταν η Ελληνική, ενώ η μητρική γλώσσα, τα Τουρκικά, περιοριζόταν στη διδασκαλία της ως ξένης γλώσσας.

Το 1974, η χούντα κατέρρευσε και η δημοκρατία αποκαταστάθηκε στη χώρα. Παρ' όλα αυτά, για την Τουρκική Μειονότητα της Δυτικής Θράκης η εξέλιξη υπήρξε διαφορετική, καθώς τα δικαιώματα και οι ελευθερίες μας περιορίστηκαν σταδιακά. Η ΕΠΑΘ, που ιδρύθηκε κατά τη διάρκεια της χούντας, δεν καταργήθηκε αλλά συνέχισε να υφίσταται.

Βάσει της μελέτης, η αποδυνάμωση του ιδιωτικού και αυτόνομου Τουρκικού σχολικού συστήματος στο πλαίσιο του δικαιώματος εκπαίδευσης στη μητρική γλώσσα της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης δεν αποτελεί επιλογή εκάστοτε κυβερνήσεων, αλλά μια πάγια κρατική πολιτική που εφαρμόζεται από την ίδρυση του Ελληνικού κράτους. Με άλλα λόγια, στο πλαίσιο της ιστορικής πορείας, όπου σημειώθηκαν θετικές και αρνητικές εξελίξεις ανάλογα με την πορεία των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών, η ενίσχυση του ιδιωτικού και αυτόνομου Τουρκικού σχολικού συστήματος δεν ήταν ποτέ ο στόχος- αντίθετα, παρά τις μεταβαλλόμενες συνθήκες, ο μακροπρόθεσμος στόχος ήταν πάντα η αποδυνάμωση του εκπαιδευτικού συστήματος μέσω της υποβάθμισης της ποιότητάς του και η πλήρης εξάλειψή του.

Ως αντανάκλαση αυτής της κρατικής πολιτικής, η μετάβαση στη δημοκρατία δεν επέφερε σημαντικές αλλαγές στη Δυτική Θράκη· αντίθετως, οι αντιδημοκρατικές μέθοδοι συνέχισαν να εφαρμόζονται στην περιοχή. Στην προαναφερθείσα ΕΠΑΘ έγιναν δεκτοί απόφοιτοι των ιεροσπουδαστηρίων που ανήκουν στην Τουρκική κοινότητα της Δυτικής Θράκης και κάτοχοι απολυτηρίου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτό το βήμα δεν αποσκοπούσε μόνο στη δημιουργία διχασμού στην κοινότητα μας, αλλά και στην παροχή εκπαίδευσης στα Ελληνικά στους αποφοίτους των σχολών που εκπαιδεύουν θρησκευτικούς λειτουργούς για να υπηρετήσουν στα τζαμιά της περιοχής μας. Μετά την αποφοίτησή τους από την Ακαδημία και τον διορισμό τους ως δασκάλων για τη διδασκαλία των Τουρκόφωνων μαθημάτων στα Τουρκικά σχολεία, τα άτομα αυτά δεν διέθεταν ούτε την απαιτούμενη γλωσσική επάρκεια ούτε την αναγκαία ακαδημαϊκή κατάρτιση και παιδαγωγική επάρκεια για την αποτελεσματική διδασκαλία των εν λόγω μαθημάτων.

Με το άρθρο 31 του Νόμου 695/1977, όπου ορίζεται ότι «κατά τον διορισμό και την απασχόληση μουσουλμάνων εκπαιδευτικών

προτιμώνται οι απόφοιτοι της ΕΠΑΘ», παρεμποδίστηκε η πρόσληψη αποφοίτων παιδαγωγικών σχολών της Τουρκίας, επιφέροντας έτσι το καθοριστικό πλήγμα στην πολιτική που εφαρμόστηκε με στόχο την υποβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης στα σχολεία μας.

Η μεταβολή των αρμοδιοτήτων των σχολικών εφορειών, οι οποίες εκλέγονται με τις ψήφους των γονέων και συμμετέχουν στη λειτουργία και διοίκηση των αυτόνομων Τουρκικών σχολείων, αποτέλεσε ένα ακόμη πλήγμα στο αυτόνομο σχολικό σύστημα μετά την ίδρυση της ΕΠΑΘ.

Με την υπ' αριθμ. 70464/29.6.1978 Υπουργική Απόφαση «Περί αρμοδιοτήτων και καθηκόντων των Σχολικών Εφορειών των Μειονοτικών Σχολείων της Δυτικής Θράκης» (ΦΕΚ Β' 579/1978), καθορίστηκαν οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των σχολικών εφορειών στα Τουρκικά σχολεία. Μέσω της απόφασης αυτής, οι αρμοδιότητες των εφορειών σχετικά με την ίδρυση και διοίκηση των Τουρκικών σχολείων μεταβιβάστηκαν στην πράξη στον Νομάρχη. Η αυθαίρετη εφαρμογή αυτού του νόμου βασίστηκε στον ορισμό της «Διοικητικής Διακριτικής Ευχέρειας», που περιλαμβάνεται σε όλα τα άρθρα του νόμου, και λόγω της εκτενούς διακριτικής ευχέρειας που αποδόθηκε στον Νομάρχη, το αυτοδιοικητο εκπαιδευτικό σύστημα υπέστη σημαντική υπονόμευση.

Όπως διαπιστώνεται, ο διορισμός των σχολικών εφορειών από τον Νομάρχη και η πρόσληψη, στα Τουρκικά σχολεία της περιοχής μας, όχι αποφοίτων παιδαγωγικών σχολών της Τουρκίας αλλά, αποφοίτων της Ακαδημίας, αποτελούν μέτρα που ελήφθησαν με σκοπό την υποβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης στα σχολεία μας.

Η επέμβαση της Τουρκίας στην Κύπρο το 1974 και η επακόλουθη ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου στο βόρειο τμήμα του νησιού το 1983, αποτέλεσαν το αποκορύφωμα μιας περιόδου κατά την οποία οι σχέσεις μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας ήταν τεταμένες. Η Ελλάδα, επικαλούμενη τη Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάνης, αρνήθηκε την ύπαρξη Τούρκων στη Δυτική Θράκη βάσει του όρου «Μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης» και έκλεισε τους τρεις παλαιότερους συλλόγους της περιοχής επειδή περιείχαν τη λέξη «Τουρκική» στα ονόματά τους. Η Ένωση Τούρκων Δασκάλων Δυτικής Θράκης ήταν ένας από αυτούς τους τρεις συλλόγους, η οποία ανήκε σε Τούρκους εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε Τουρκικά σχολεία.

Μετά τη δεκαετία του 1980, όταν η αυτόνομη δομή στην εκπαίδευση αποδυναμώθηκε μέσω νομοθετικών αλλαγών και αυθαίρετων εφαρμογών, οι διμερείς σχέσεις μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας πήραν θετική τροπή χάρη στη φιλία που αναπτύχθηκε μεταξύ του τότε Υπουργού Εξωτερικών της Ελλάδας, Γιώργου Παπανδρέου, και του Πρωθυπουργού της Τουρκίας, Ισμαήλ Τζεμ.

Η εν λόγω εξέλιξη είχε θετική επίδραση και στην Τουρκική Κοινότητα της Δυτικής Θράκης. Το 1995, θεσπίστηκε ποσοστό 0,5% για την εισαγωγή Τούρκων φοιτητών στα Ελληνικά πανεπιστήμια, διευκολύνοντας έτσι την πρόσβαση των φοιτητών Τουρκικής καταγωγής στην ανώτατη εκπαίδευση της Ελλάδας. Ωστόσο, λόγω των παρεμβάσεων του κράτους με την πάροδο των ετών, η ποιότητα της εκπαίδευσης στα Τουρκικά σχολεία υποβαθμίστηκε, με αποτέλεσμα οι απόφοιτοι αυτών να υστερούν σε σχέση με τους συνομηλίκους τους στα Ελληνικά πανεπιστήμια και να αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες στην ανώτατη εκπαίδευση, οι οποίες συνεχίζονται έως σήμερα.

Υλοποιήθηκε ένα ειδικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα το «Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων (ΠΕΜ)» μεταξύ 1997 και 2008, χρησιμοποιώντας κονδύλια της ΕΕ. Ωστόσο, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ακόμη και κατά την περίοδο της θετικής εξέλιξης των διμερών σχέσεων, δεν εγκαταλείφθηκε ο μακροπρόθεσμος στόχος της πλήρους κατάργησης του ιδιωτικού και αυτόνομου Τουρκικού εκπαιδευτικού συστήματος. Καθώς, παρότι η εκπαίδευση στα Τουρκικά σχολεία παρέχεται τόσο στη μητρική γλώσσα, την Τουρκική, όσο και στην επίσημη γλώσσα της χώρας, την Ελληνική, και παρά το γεγονός ότι το πρόγραμμα αυτό εφαρμόζεται στα Τουρκικά σχολεία, ονομάστηκε «Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων». Η ονομασία αυτή αποτελεί ένδειξη ότι το κράτος δεν ακολουθεί μια καλοπροαίρετη και ειλικρινή πολιτική. Το πρόγραμμα δεν αποσκοπούσε στην ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων των μαθητών στην Ελληνική, με στόχο την ανατροφή δίγλωσσων παιδιών, αλλά αντίθετα αντιμετώπιζε την Ελληνική ως ξένη γλώσσα και είχε ως στόχο τη διδασκαλία της ως ξένης γλώσσας. Επιπλέον, μέσω του προγράμματος δεν ελήφθη κανένα μέτρο για την ενίσχυση της εκπαίδευσης στην Τουρκική γλώσσα, δηλαδή της μητρικής γλώσσας, ούτε για την ενδυνάμωση του Τουρκικού εκπαιδευτικού προγράμματος στα Τουρκικά σχολεία.

Ως αντανάκλαση της βελτίωσης των διμερών σχέσεων μετά τον σεισμό που σημειώθηκε στην Ελλάδα το 1999, άρχισαν να διανέμονται στα Τουρκικά σχολεία τα διδακτικά βιβλία που ετοίμασε η Τουρκία όπως συνέβαινε και στο παρελθόν, δίνοντας τέλος στην ανάγκη των μαθητών να διαβάζουν επί σειρά ετών φωτοτυπίες παλαιών Τουρκικών βιβλίων. Διεξήχθησαν επίσης οι εκλογές των σχολικών εφορειών το 2000 οι οποίες δεν είχαν πραγματοποιηθεί επί σειρά ετών. Εντούτοις, οι αρμοδιότητες των εφορειών έχουν περιοριστεί με την πάροδο του χρόνου σε βαθμό που σήμερα είναι σχεδόν ανύπαρκτες, λόγω διαφόρων νόμων και διοικητικών ρυθμίσεων που θεσπίστηκαν έκτοτε.

Ως εκ τούτου, τα μέτρα που ελήφθησαν δεν στόχευαν στην ενίσχυση των Τουρκικών σχολείων, αλλά, αντιθέτως, μέσω της ενίσχυσης της Ελληνικής γλώσσας εντός αυτών, επιδίωκαν την έμμεση κατεύθυνση των μαθητών προς τα δημόσια σχολεία. Ως αποτέλεσμα, παρατηρήθηκε υποβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης στα Τουρκικά σχολεία, γεγονός που συνέβαλε στην κοινωνική υποβάθμιση των Τούρκων, οδηγώντας σε κοινωνικό διαχωρισμό, περιθωριοποίηση και αποκλεισμό.

Όπως θα διαπιστώσετε παρακάτω, εάν εξεταστούν τα προβλήματα σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης μέσα από την ιστορική προοπτική που παρουσιάζεται εδώ, καθίσταται σαφές ότι η εκπαιδευτική πολιτική του κράτους απέναντι στην Τουρκική Μειονότητα της Δυτικής Θράκης είχε από την αρχή ως μακροπρόθεσμο στόχο την εξάλειψη του Τουρκικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Στη συνέχεια θα εξεταστούν αναλυτικά οι βαθμίδες της εκπαίδευσης στο ιδιωτικό και αυτόνομο Τουρκικό σχολικό σύστημα και θα παρουσιαστούν, για κάθε βαθμίδα ξεχωριστά, το δικαίωμα στην εκπαίδευση στη μητρική γλώσσα καθώς και τα προβλήματα που αντιμετωπίζονται.

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στη Δυτική Θράκη

Νηπιαγωγεία

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα για την Τουρκική Κοινότητα της Δυτικής Θράκης είναι η έλλειψη Τουρκικών νηπιαγωγείων που να παρέχουν εκπαίδευση στη μητρική γλώσσα.

Με το νόμο υπ' αριθ. 3518/2006 καθιερώθηκε υποχρεωτική η προσχολική εκπαίδευση στη χώρα, χωρίς να ληφθεί υπόψη όμως η εκπαιδευτική αυτονομία της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης. Δηλαδή, κατά την εφαρμογή του νόμου δεν

θεσπίστηκε καμία ειδική ρύθμιση για τους μαθητές Τουρκικής μειονότητας που έχουν διαφορετική μητρική γλώσσα.

Παρά την εφαρμογή του νόμου στα δημοτικά σχολεία της Τουρκικής Κοινότητας της Δυτικής Θράκης, δεν επιτρέπεται η ίδρυση Τουρκικών νηπιαγωγείων στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής αυτονομίας. Επιπλέον, το κράτος δεν επιτρέπει ούτε την ίδρυση ιδιωτικών νηπιαγωγείων στην περιοχή, τα οποία θα παρείχαν εκπαίδευση τόσο στην Τουρκική όσο και στην Ελληνική γλώσσα.

Η κατάσταση αυτή παραβιάζει την αρχή της ισότητας.

Αντιθέτως, το ίδιο το κράτος δεν εμποδίζει την ύπαρξη Γερμανικών ή Γαλλικών νηπιαγωγείων στη χώρα. Το κράτος δεν παρεμβαίνει στην παροχή προσχολικής εκπαίδευσης στη μητρική γλώσσα από τα ξένα σχολεία που λειτουργούν στο πλαίσιο του δικού τους ιδιωτικού σχολικού συστήματος στη χώρα. Υπό αυτές τις συνθήκες, μόνο τα παιδιά που ανήκουν στην Τουρκική κοινότητα στερούνται του δικαιώματος πρόσβασης σε προσχολική εκπαίδευση στη μητρική τους γλώσσα, δηλαδή στην Τουρκική.

Η παρεμπόδιση της ίδρυσης σχολείων που επιτρέπουν την εκπαίδευση στη μητρική γλώσσα για παιδιά της Τουρκικής μειονότητας, τα οποία είναι Έλληνες πολίτες με διαφορετική μητρική γλώσσα, χωρίς αντικειμενική και εύλογη αιτιολογία, συνιστά διάκριση.

Σήμερα, οι Τούρκοι αποτελούν το 55% του πληθυσμού στην Ροδόπη, το 45% στην Ξάνθη και το 10% στον Έβρο. Στην Ροδόπη υπάρχουν 43, στην Ξάνθη 49 και στον Έβρο 81 δημόσια νηπιαγωγεία, ωστόσο σε αυτές τις τρεις περιφερειακές ενότητες δεν υπάρχει ούτε ένα Τουρκικό νηπιαγωγείο.

Επειδή η φοίτηση στο νηπιαγωγείο είναι υποχρεωτική, οι Τουρκικές οικογένειες δεν έχουν άλλη επιλογή πέρα από το να στείλουν τα παιδιά τους στα δημόσια νηπιαγωγεία. Για αυτόν τον λόγο τα παιδιά που φοιτούν σε αυτά τα δημόσια νηπιαγωγεία αναγκάζονται να βιώσουν μια γρήγορη απομάκρυνση από τη μητρική τους γλώσσα, καθώς η γλώσσα διδασκαλίας είναι μόνο η Ελληνική.

Η Πολιτιστική Εκπαιδευτική Εταιρεία της Μειονότητας της Δυτικής Θράκης (Π.ΕΚ.Ε.Μ.)¹ που δραστηριοποιείται στη Δυτική Θράκη, υπέβαλε αιτήσεις για τη λειτουργία δίγλωσσων νηπιαγωγείων στα χωριά Θάμνα και Σέλερο εντός των υφιστάμενων ιδιωτικών νηπιαγωγείων της Ελλάδας, οι οποίες όμως απορρίφθηκαν. Κατά συνέπεια, το θέμα έχει προσφύγει στη δικαιοσύνη. Η πρώτη δικάσιμος της υπόθεσης σχετικά με την αίτηση για το νηπιαγωγείο στη Θάμνα αναμενόταν να εκδικαστεί στις 16 Νοεμβρίου 2022, αλλά η δίκη αναβλήθηκε για τις 25 Σεπτεμβρίου 2024. Η δίκη σχετικά με την υπόθεση στο Σέλερο, που αρχικά αναμενόταν να εκδικαστεί στις 14 Δεκεμβρίου 2022, τελικά πραγματοποιήθηκε στις 26 Ιουνίου 2024, και στις δύο υποθέσεις αναμένεται η έκδοση απόφασης. Η επανειλημμένη αναβολή των δικών σε αυτές τις δύο υποθέσεις αποτελεί μέρος μιας στρατηγικής που αποσκοπεί στην παράταση της διαδικασίας, ως αποτέλεσμα της

επιρροής της εκτελεστικής εξουσίας στο δικαστικό σύστημα. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, επιδιώχθηκε να ασκηθεί πίεση και να δημιουργηθεί κλίμα εκφοβισμού στους εκπροσώπους της Τουρκικής Κοινότητας της Δυτικής Θράκης.

Μέχρι σήμερα, δεν υπάρχει ούτε ένα νηπιαγωγείο στη Δυτική Θράκη που να παρέχει εκπαίδευση στη μητρική γλώσσα, δηλαδή στα Τουρκικά, και τα παιδιά των Τούρκων δεν έχουν άλλη επιλογή από το να φοιτήσουν σε δημόσια σχολεία. Αρκετά παιδιά δυσκολεύονται να προσαρμοστούν στα δημόσια νηπιαγωγεία όπου παρέχεται εκπαίδευση μόνο στα Ελληνικά. Μετά από μια απαιτητική διαδικασία προσαρμογής στο νηπιαγωγείο, οι οικογένειες των Τούρκων μαθητών καλούνται, να επιλέξουν μεταξύ του Τουρκικού και του δημόσιου δημοτικού σχολείου. Υπό αυτές τις συνθήκες, όλο και περισσότερες οικογένειες επιλέγουν να εγγράψουν τα παιδιά τους στο δημόσιο δημοτικό σχολείο. Αυτή η κατάσταση αποτελεί, όπως έχουμε επισημάνει επανειλημμένως, ένα έμμεσο αποτέλεσμα της συνειδητής κρατικής πολιτικής που αποσκοπεί στη μακροπρόθεσμη κατάργηση του Τουρκικού σχολικού συστήματος.

Ωστόσο, τόσο η Συνθήκη της Λωζάνης όσο και οι διεθνείς συμβάσεις στις οποίες είναι συμβαλλόμενο μέρος η Ελλάδα προβλέπουν την προστασία της μητρικής γλώσσας του παιδιού και το δικαίωμα εκπαίδευσης στη μητρική του γλώσσα, επισημαίνοντας την ευθύνη και τις υποχρεώσεις του κράτους στον τομέα αυτό. Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Προσώπων που Ανήκουν σε Εθνικές ή Εθνοτικές, Θρησκευτικές και Γλωσσικές Μειονότητες (άρθρο 4(4)), το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (άρθρα 18 και 22), το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (άρθρα 2(1), 13, 14 και 15), η Διεθνής Σύμβαση για την Εξάλειψη Κάθε Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων (άρθρο 7), καθώς και η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (άρθρα 28 και 29), κατοχυρώνουν το δικαίωμα εκπαίδευσης στη μητρική γλώσσα και την αρχή της ισότητας στην εκπαίδευση.

Όμως το κράτος ακολουθεί την αντίθετη πολιτική, εφαρμόζοντας σκόπιμα πρακτικές που αποσκοπούν στην υποβάθμιση του ιδιωτικού και αυτόνομου Τουρκικού σχολικού συστήματος. Η χώρα μας, η Ελλάδα, αποφεύγει επίμονα να προσχωρήσει στη Σύμβαση-Πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων (FNCM) καθώς και στον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις Περιφερειακές ή Μειονοτικές Γλώσσες (ECMRL).

¹ Η Π.ΕΚ.Ε.Μ. ιδρύθηκε στις 7 Μαΐου 2007 από 44 ιδρυτικά μέλη στη Ξάνθη. Είναι μία μη κερδοσκοπική εταιρεία που μπορεί να χαρακτηριστεί και ως ίδρυμα. Βασική αποστολή της είναι η υποστήριξη των επιστημονικών ερευνών και πολιτιστικών μελετών που σχετίζονται με τη Δυτική Θράκη και την τουρκική μειονότητα, η συνεργασία με τοπικούς και ξένους φορείς και οργανισμούς σύμφωνα με το καταστατικό της και η ανάπτυξη του μορφωτικού και πολιτιστικού επιπέδου της Τουρκικής Μειονότητας Δυτικής Θράκης μέσω της ίδρυσης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Δημοτικά Σχολεία

Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λωζάνης, τα Τουρκικά σχολεία της Τουρκικής Μειονότητας της Δυτικής Θράκης ανήκουν στην ίδια την κοινότητα και διέπονται από αυτοδιοίκηση, γεγονός που σημαίνει ότι τόσο η διοίκηση όσο και η κάλυψη όλων των εξόδων των σχολείων αποτελεί ευθύνη της ίδιας της μειονότητας. Κάθε Τουρκικό χωριό διαθέτει ένα βακούφ της κοινότητας, το οποίο διοικείται από τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου τα οποία εκλέγονται από τα μέλη της τοπικής κοινότητας του χωριού. Τα έξοδα των σχολείων καλύπτονταν από τα έσοδα ενοικίων και τις δωρεές των γονέων των μαθητών. Η διοίκηση των σχολείων ασκούσαν από τα μέλη της σχολικής εφορείας, τα οποία εκλέγονταν από τους ίδιους τους γονείς.

Με τη Συνθήκη της Λωζάνης το 1923, τα Τουρκικά σχολεία απέκτησαν αυτονομία στην εκπαίδευση και παρέχεται διδασκαλία σε δύο γλώσσες, τα Τουρκικά και τα Ελληνικά. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν η περιοχή κατελήφθη από τη Βουλγαρία, η δίγλωσση εκπαίδευση συνεχίστηκε στα Τουρκικά σχολεία, αυτή τη φορά στα Τουρκικά και τα Βουλγαρικά. Μετά τον πόλεμο, με την επανένωση της Δυτικής Θράκης με την Ελλάδα, η εκπαίδευση οργανώθηκε στα Τουρκικά και στα Ελληνικά, ενώ οι έλεγχοι και τα απολυτήρια εκδίδονταν και στις δύο γλώσσες.

Όπως συνοψίζεται, το αυτόνομο εκπαιδευτικό σύστημα έχει υποστεί σοβαρές ζημιές με την πάροδο των ετών λόγω της κρατικής παρέμβασης και η αυτονομία του έχει απαλειφθεί

Προβλήματα Υποδομής και Οργάνωσης στα Δημοτικά Σχολεία

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, τα ιδιωτικά και αυτόνομα Τουρκικά σχολεία εφαρμόζουν δύο προγράμματα σπουδών, ένα στα Τουρκικά και ένα στα Ελληνικά. Καθώς δεν αναγνωρίζεται η εθνική ταυτότητα της Τουρκικής Μειονότητας της Δυτικής Θράκης, στα Τουρκικά σχολεία εφαρμόζονται σήμερα δύο ξεχωριστά προγράμματα σπουδών: το αποκαλούμενο από το κράτος «Μειονοτικό Πρόγραμμα» και το «Ελληνικό πρόγραμμα σπουδών».

Σύμφωνα με το Υπουργικό Διάταγμα του 1957, το οποίο εκδόθηκε στο πλαίσιο της Ελληνοτουρκικής Μορφωτικής Συμφωνίας του 1951, καθορίστηκαν οι σκοποί και οι βασικές αρχές των μαθημάτων που διδάσκονται στην Τουρκική γλώσσα στο πλαίσιο του Τουρκικού προγράμματος σπουδών, και συγκεκριμένα των Τουρκικών, Φυσικών Επιστημών, Μαθηματικών, Γεωμετρίας, Μελέτης Περιβάλλοντος, Θρησκευτικών, Καλλιτεχνικών, Μουσικής και Φυσικής Αγωγής.

σε μεγάλο βαθμό. Το μεγαλύτερο πλήγμα στην αυτονομία της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης στον τομέα της εκπαίδευσης επήλθε μετά το νόμο αριθ. 694/1977 και την Υπουργική Απόφαση αριθ. 55369/1978. Ενώ η διδασκαλία στα σχολεία συνεχιζόταν στα Τουρκικά και στα Ελληνικά, στις ονομασίες των σχολείων χρησιμοποιήθηκε ο όρος «Μειονοτικά Σχολεία» αντί για «Τουρκικά», και οι έλεγχοι και τα απολυτήρια ξεκίνησαν να εκδίδονται αποκλειστικά στα Ελληνικά. Η συγκεκριμένη πρακτική συνεχίζεται μέχρι σήμερα, και η επίσημη γλώσσα για την αλληλογραφία στα Τουρκικά σχολεία είναι τα Ελληνικά.

Λόγω της υποβάθμισης της ποιότητας της εκπαίδευσης στα δημοτικά σχολεία, τα οποία έχουν καταστεί λιγότερο αποτελεσματικά εξαιτίας νόμων, διαταγμάτων και υπουργικών αποφάσεων του κράτους, όλο και περισσότεροι γονείς στρέφονται προς τα δημόσια σχολεία. Το ίδιο σενάριο εφαρμόστηκε και στα νησιά της Ρόδου και της Κω. Αυτή η κατάσταση εντείνει την ανησυχία μας ότι με την πάροδο του χρόνου θα υπάρξει παρόμοιο αποτέλεσμα και στη περιοχή μας. Διότι όταν η Τουρκική κοινότητα της Ρόδου και της Κω παραχωρήθηκε από την Ιταλία στην Ελλάδα με τη Συνθήκη του Παρισιού το 1947, διέθετε δικά της σχολεία που παρείχαν εκπαίδευση στην Τουρκική γλώσσα. Τα τρία Τουρκικά σχολεία στη Ρόδο και τα δύο στην Κω έκλεισαν το 1972 και δεν ξαναλειτούργησαν ποτέ. Σήμερα, το κράτος αναγνωρίζει τους Τούρκους που ζουν στη Ρόδο και την Κω ως «Μουσουλμάνους Έλληνες».

Λόγω της μεταβολής του αριθμού των αιθουσών διδασκαλίας στα σχολεία, οι ώρες διδασκαλίας έχουν επίσης αλλάξει. Ωστόσο, εξετάζοντας τις διδακτικές ώρες των προγραμμάτων στα Τουρκικά και στα Ελληνικά μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάνης, διαπιστώνουμε ότι κατά τα πρώτα χρόνια οι ώρες διδασκαλίας στην Τουρκική γλώσσα υπερτερούσαν αυτών στην Ελληνική γλώσσα, ενώ με την πάροδο του χρόνου αυτή η κατανομή αντιστράφηκε πλήρως. Σταδιακά, με πολλές εγκυκλίου τροποποιήθηκε το πρόγραμμα μαθημάτων και οι ώρες διδασκαλίας των μαθημάτων στα Ελληνικά αυξήθηκαν.

Σήμερα, τα μαθήματα όπως η Τουρκική γλώσσα, τα Μαθηματικά, οι Φυσικές Επιστήμες, τα Θρησκευτικά, η Ζωγραφική και η Μουσική διδάσκονται στα Τουρκικά, ενώ τα μαθήματα της Ελληνικής γλώσσας, της Ιστορίας, της Γεωγραφίας, της Πολιτικής Αγωγής και της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής διδάσκονται στα Ελληνικά. Στα δημοτικά σχολεία με λιγότερες από τέσσερις τάξεις, το μάθημα της Φυσικής Αγωγής διδάσκεται

στα Τουρκικά, σύμφωνα με το Τουρκικό πρόγραμμα σπουδών, ενώ στα δημοτικά σχολεία με περισσότερες από τέσσερις τάξεις το μάθημα της Φυσικής Αγωγής θεωρείται ως ειδικό μάθημα και διδάσκεται στα Ελληνικά. Ομοίως, το μάθημα των Αγγλικών θεωρείται επίσης ως ειδικό μάθημα και διδάσκεται στα Ελληνικά. Σήμερα, στα δημοτικά σχολεία με έξι τάξεις, ο συνολικός αριθμός ωρών διδασκαλίας των μαθημάτων στα Τουρκικά έχει μειωθεί από 126 σε 83 ώρες. Αντίθετα, οι ώρες διδασκαλίας των μαθημάτων στα Ελληνικά έχουν αυξηθεί από 60 σε 112 ώρες. Στα αυτόνομα Τουρκικά σχολεία, θα πρέπει να τηρείται ισορροπία μεταξύ του προγράμματος μαθημάτων στα Τουρκικά και στα Ελληνικά, με ίση κατανομή των ωρών διδασκαλίας.

Ένα ακόμη πρόβλημα αποτέλεσε το θέμα των σχολικών βιβλίων. Τα βιβλία των μαθημάτων που διδάσκονται στα Ελληνικά διανέμονται δωρεάν από το Υπουργείο Παιδείας, όπως και στα υπόλοιπα δημόσια σχολεία. Το κυρίως πρόβλημα όμως εντοπίζεται στα βιβλία των μαθημάτων που διδάσκονται στα Τουρκικά. Σύμφωνα με τη Μορφωτική Συμφωνία του 1951 και το Πολιτιστικό Πρωτόκολλο μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, τα Τουρκικά σχολικά βιβλία θα έπρεπε να ετοιμάζονται από την Τουρκία και να διανέμονται στα Τουρκικά σχολεία μετά από έγκριση του Υπουργείου Παιδείας της Ελλάδας. Ωστόσο, για πολλά χρόνια, τα Τουρκικά σχολικά βιβλία δεν διανεμήθηκαν στα Τουρκικά σχολεία. Ειδικότερα μετά το 1970, η Ελλάδα δεν επέτρεπε τη διανομή των βιβλίων που αποστέλλονταν από την Τουρκία, κατάσταση που συνεχίστηκε μέχρι και τον σεισμό του 1999. Ως αποτέλεσμα της θετικής επίδρασης που προκάλεσε ο σεισμός του 1999 στις διμερείς σχέσεις, τα βιβλία που στάλθηκαν από την Τουρκία έφτασαν στην Ελλάδα· ωστόσο, τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν κατά τη διαδικασία έγκρισης από το Υπουργείο Παιδείας και τη διανομή των βιβλίων στα σχολεία συνεχίστηκαν έως το σχολικό έτος 2005-2006. Μέχρι το σχολικό έτος 2005-2006, τα διδακτικά βιβλία που χρησιμοποιούνταν στα δημοτικά σχολεία ήταν εκδόσεις παλαιότερων ετών και αναπαράγονταν μέσω φωτοτυπιών για να διδαχθούν στις τάξεις. Το 2006, με την άφιξη νέων σχολικών βιβλίων από την Τουρκία, αυτό το πρόβλημα άρθηκε.

Σύμφωνα με την ανάλυση που έγινε παραπάνω, το πρόβλημα των εκπαιδευτικών στα Τουρκικά σχολεία είναι ένας σημαντικός

παράγοντας στην ποιότητα της εκπαίδευσης. Διότι η μη απασχόληση αποφοίτων από την Τουρκία και η αποκλειστική πρόσληψη αποφοίτων της ΕΠΑΘ στα Τουρκικά σχολεία οδήγησε στην υποβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης στα σχολεία μας. Η ΕΠΑΘ καταργήθηκε το 2010 και αντικαταστάθηκε από ένα ειδικό πρόγραμμα στο Παιδαγωγικό Τμήμα του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ωστόσο αυτό απέχει πολύ από το να επιλύσει τα προβλήματα στην εκπαίδευση.

Από την άλλη, οι Έλληνες εκπαιδευτικοί που διδάσκουν μαθήματα Ελληνικής γλώσσας δεν μιλούν Τουρκικά, και, παρά το γεγονός ότι εργάζονται στα πλαίσια του ιδιωτικού και αυτόνομου Τουρκικού σχολικού συστήματος, δεν διαθέτουν ειδική παιδαγωγική κατάρτιση. Το κράτος δεν παρέχει ειδική επιμόρφωση για τους δασκάλους Ελληνικής γλώσσας, ούτε ικανοποιεί τα αιτήματα των δασκάλων Τουρκικής γλώσσας για επιμόρφωση και σεμινάρια στην Ελλάδα ή την Τουρκία.

Συνοψίζοντας, παρόλο που ο αυτόνομος χαρακτήρας του Τουρκικού σχολικού συστήματος είναι κατοχυρωμένος από τις συνθήκες, η κρατική παρέμβαση έχει οδηγήσει σε χρόνια προβλήματα, με αποτέλεσμα η συνολική ποιότητα της εκπαίδευσης στα Τουρκικά δημοτικά σχολεία να υστερεί σε σύγκριση με τα Ελληνικά δημόσια σχολεία.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI), στην έκθεσή της για την Ελλάδα το 2015, σημείωσε ότι η κατάσταση στα Τουρκικά σχολεία οφείλεται γενικά στην έλλειψη εκπαιδευτικών πόρων. (<https://rm.coe.int/fifth-report-on-greece/16808b5796>) Η Επιτροπή επεσήμανε ότι η χαμηλή ποιότητα εκπαίδευσης οδηγεί σε χαμηλό επίπεδο επιδόσεων μεταξύ των παιδιών Τουρκικής μειονότητας με αποτέλεσμα τον κοινωνικό και οικονομικό τους αποκλεισμό και περιθωριοποίηση.

Αυτή η κατάσταση, όπως έχει αναλυθεί εκτενώς στο ιστορικό πλαίσιο, αποτελεί εκδήλωση μιας μακροπρόθεσμης κρατικής πολιτικής που στοχεύει στην πλήρη κατάργηση του Τουρκικού σχολικού συστήματος, όπως συνέβη στη Ρόδο και στην Κω.

Ραγδαία Μείωση του Αριθμού των Δημοτικών Σχολείων

Εξετάζοντας τον αριθμό των Τουρκικών σχολείων που ανήκουν στην Τουρκική Κοινότητα της Δυτικής Θράκης, προκύπτει μια σοκαριστική γενική εικόνα. Ενώ το 1930 υπήρχαν 305 Τουρκικά δημοτικά σχολεία, κατά το σχολικό έτος 1954-1955 ο αριθμός των Τουρκικών δημοτικών σχολείων ήταν 292.

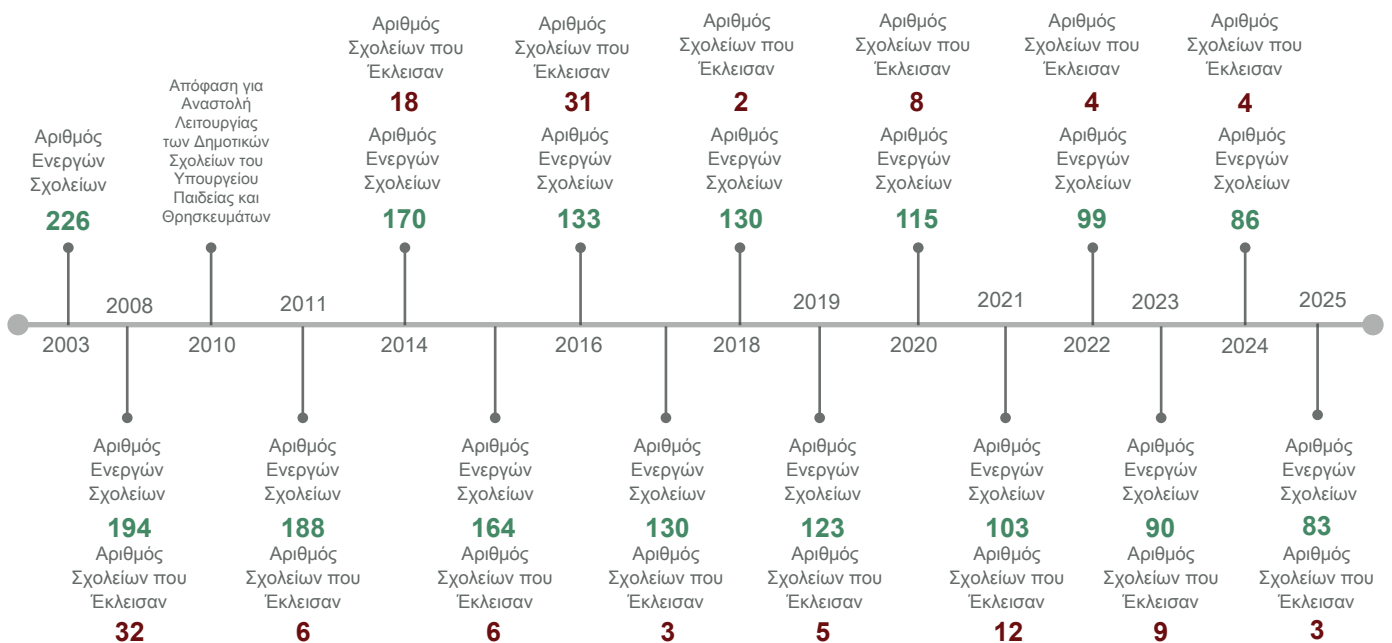
Με την πάροδο του χρόνου, λόγω των μεταβαλλόμενων πολιτικών συνθηκών και της μετανάστευσης προς Ευρωπαϊκές χώρες και την Τουρκία, ο αριθμός των σχολείων μειώθηκε. Μέσα σε 70 χρόνια έκλεισαν 76 σχολεία, με αποτέλεσμα ο αριθμός να μειωθεί στα 229.

Ωστόσο, η δραματική μείωση του αριθμού των Τουρκικών δημοτικών σχολείων συνέβη μετά το 2010. Συγκεκριμένα, το 2010 η κυβέρνηση, στο πλαίσιο των μέτρων λιτότητας για την αντιμετώπιση της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης, αποφάσισε την προσωρινή αναστολή λειτουργίας των δημόσιων σχολείων με λιγότερους από 9 μαθητές για διάστημα τριών ετών και την οριστική τους κατάργηση εάν μετά την παρέλευση αυτής της περιόδου δεν αυξανόταν ο αριθμός των μαθητών.

Εντούτοις αυτή η μέθοδος που εφαρμόστηκε στα δημόσια σχολεία εφαρμόστηκε άδικα και στα αυτόνομα Τουρκικά δημοτικά σχολεία. Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λωζάνης, η Τουρκική Μειονότητα έχει το δικαίωμα να ιδρύει, να διαχειρίζεται και να ελέγχει τα δικά της σχολεία, όμως αυτή η αυτονομία αγνοήθηκε και τα Τουρκικά δημοτικά σχολεία έκλεισαν επίσης με το πρόσχημα του χαμηλού αριθμού μαθητών.

Το σχολικό έτος 2009-2010 υπήρχαν 194 Τουρκικά δημοτικά σχολεία στη Δυτική Θράκη. Το Υπουργείο Παιδείας μείωσε αυτόν τον αριθμό σε 188 το 2011, 170 το 2014, 164 το 2015, 133 το 2016, 130 το 2017, 128 το 2018, 123 το 2019, 115 το 2020, 103 το 2021, 99 το 2022, 90 το σχολικό έτος 2023-2024, 86 το 2024-2025 και 83 με τα τρία επιπλέον σχολεία που έκλεισαν τώρα.

Όπως καταδεικνύεται, η εν λόγω πολιτική έχει εξελιχθεί σε ένα μέσο συστηματικής διάκρισης εις βάρος της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης. Από το 2010 και εξής, σημειώθηκε ραγδαία μείωση στον αριθμό των Τουρκικών δημοτικών σχολείων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι αποφάσεις για το κλείσιμό τους ελήφθησαν μονομερώς, χωρίς να προηγηθεί καμία διαδικασία διαβούλευσης με την Τουρκική κοινότητα της Δυτικής Θράκης, και κοινοποιήθηκαν απευθείας στα σχολεία.

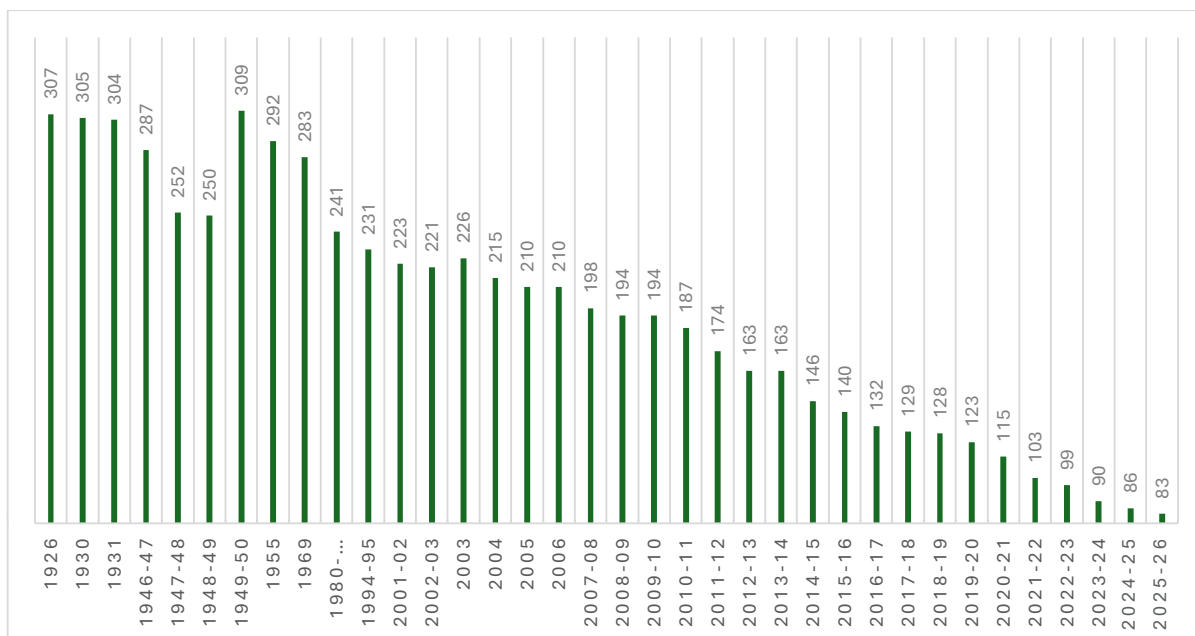
Ο αριθμός των Τουρκικών δημοτικών σχολείων με λιγότερους από 9 μαθητές έχει μειωθεί ραγδαία λόγω της προσωρινής αναστολής και στη συνέχεια του οριστικού κλεισίματός τους. Οι οικογένειες που επιθυμούν να στείλουν τα παιδιά τους στα Τουρκικά δημοτικά σχολεία αναγκάζονται να στέλνουν τα παιδιά τους στα Τουρκικά δημοτικά σχολεία των γειτονικών χωριών μέσω της μεταφοράς μαθητών, λόγω του κλεισίματος των σχολείων του χωριού τους. Ωστόσο, λόγω των προβλημάτων που προκαλεί η μεταφορά μαθητών, προκύπτουν επιπλέον δυσκολίες. Αυτό έχει οδηγήσει τις οικογένειες να προτιμούν να στέλνουν τα παιδιά τους στα δημόσια σχολεία.

Όπως είναι αντιληπτό το κράτος, αντί να δημιουργήσει ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση μέσω της βελτίωσης των ιδιωτικών

και αυτόνομων Τουρκικών σχολείων σύμφωνα με τα αιτήματα της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης, έχει δώσει προτεραιότητα στο Ελληνικό δημόσιο σχολικό σύστημα.

Όλοι οι φορείς που εκπροσωπούν την Τουρκική κοινότητα της Δυτικής Θράκης επισημαίνουν ότι το πιο επείγον πρόβλημα είναι η εκπαίδευση, όμως το κράτος εξακολουθεί να αγνοεί τα παράπονα και τα αιτήματά μας.

Υπό τις παρούσες συνθήκες, ο αριθμός των οικογενειών που προτιμούν το Ελληνικό δημόσιο σχολείο θα αυξηθεί, γεγονός που, όπως έχει σχεδιαστεί από το κράτος, θα οδηγήσει μακροπρόθεσμα στην κατάργηση των ιδιωτικών και αυτόνομων Τουρκικών σχολείων.

Γυμνάσια και Λύκεια

Στην Ξάνθη και την Κομοτηνή, στις περιφερειακές ενότητες όπου η Τουρκική κοινότητα της Δυτικής Θράκης είναι πυκνοκατοικημένη, λειτουργούν δύο ιδιωτικά Τουρκικά γυμνάσια και λύκεια καθώς και δύο ιδιωτικά θρησκευτικά σχολεία.

Σε επίπεδο γυμνασίου, το μεγαλύτερο πρόβλημα είναι ο περιορισμένος αριθμός σχολείων. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η Τουρκική κοινότητα της Δυτικής Θράκης αποτελεί την πλειονότητα στον Π.Ε. Ροδόπης και σχεδόν το ήμισυ του πληθυσμού στον Π.Ε. Ξάνθης.

Παρά ταύτα, στην Π.Ε. Ροδόπης λειτουργεί μόνο ένα ιδιωτικό Τουρκικό γυμνάσιο και λύκειο, ενώ ο αριθμός των δημόσιων σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανέρχεται συνολικά σε 23, εκ των οποίων 14 είναι γυμνάσια και 9 λύκεια.

Και στην Π.Ε. Ξάνθης λειτουργεί μόνο ένα ιδιωτικό Τουρκικό γυμνάσιο και λύκειο. Ωστόσο, ο αριθμός των δημόσιων γυμνασίων είναι 20 και των δημοσίων λυκείων είναι 9, με τον συνολικό αριθμό των δημοσίων σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης να ανέρχεται σε 29.

Στην Π.Ε. Έβρου, αν και οι Τούρκοι αποτελούν το 10% του πληθυσμού, δεν λειτουργεί ούτε ένα Τουρκικό γυμνάσιο ή λύκειο. Αντιθέτως, στον ίδιο νομό υπάρχουν 27 δημόσια γυμνάσια και 15 δημόσια λύκεια.

Τα δύο ιδιωτικά Τουρκικά γυμνάσια και λύκεια στη Ροδόπη και την Ξάνθη, παρότι θα έπρεπε να διοικούνται και να λειτουργούν όπως όλα τα άλλα ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, βρίσκονται υπό τη διοίκηση και έλεγχο του

κράτους.

Με άλλα λόγια, ενώ το κράτος δεν παρεμβαίνει στη λειτουργία των άλλων ιδιωτικών σχολείων της χώρας, στα δύο γυμνάσια και λύκεια που ανήκουν στην Τουρκική κοινότητα της Δυτικής Θράκης και είναι καταγεγραμμένα ως ιδιωτικά, καθορίζει τον αριθμό των μαθητών καθώς και τον τρόπο εγγραφής τους.

Σύμφωνα με τη νομοθεσία, ο διευθυντής του σχολείου πρέπει να είναι εκπαιδευτικός, μέλος της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης, ενώ ο υποδιευθυντής πρέπει να είναι Έλληνας δημόσιος υπάλληλος εκπαιδευτικός. Και τα δύο ιδιωτικά Τουρκικά σχολεία τελούν υπό την εποπτεία και τον έλεγχο του Συντονιστικού Γραφείου Μειονοτικών Σχολείων, το οποίο έχει συσταθεί με σκοπό τον έλεγχο της λειτουργίας τους.

Ένα πρόσφατο παράδειγμα αυτής της κατάστασης αποτελεί η απόφαση της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, η οποία στις 2 Σεπτεμβρίου 2024 προχώρησε στον διορισμό νέων διευθυντών στα δύο ιδιωτικά Τουρκικά γυμνάσια και λύκεια, χωρίς να λάβει υπόψη τις απόψεις των σχολικών εφορειών. Οι σχολικές εφορείες του Ιδιωτικού Τουρκικού Γυμνασίου-Λυκείου Ξάνθης και του Ιδιωτικού Τουρκικού Γυμνασίου-Λυκείου Κομοτηνής, σε κοινή ανακοίνωση που εξέδωσαν στις 4 Σεπτεμβρίου 2024, τόνισαν ότι οι εν λόγω διορισμοί έγιναν κατά παράβαση των αρμοδιοτήτων των εφορειών και αντίκεινται στις διεθνείς και διμερείς συνθήκες που αφορούν την εκπαίδευση της Τουρκικής μειονότητας, στο διεθνές δίκαιο και στις μέχρι σήμερα εφαρμοσμένες πρακτικές. Ωστόσο, οι αρμόδιες υπηρεσίες του υπουργείου δεν έλαβαν υπόψη τους αυτές τις ενστάσεις.

Ιδιωτικό Τουρκικό Γυμνάσιο και Λύκειο Κομοτηνής

Το Τουρκικό Ιδιωτικό Γυμνάσιο και Λύκειο Τζελάλ Μπαγιάρ στην Κομοτηνή αποτελεί δείγμα των καλών σχέσεων μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας που επικρατούσαν τη δεκαετία του 1950. Καθώς,

η ανέγερση του σχολείου, η οποία ξεκίνησε με νομοθετικό διάταγμα μετά την επίσκεψη του βασιλιά της Ελλάδας στην Τουρκία, ολοκληρώθηκε σε μόλις τέσσερις μήνες.

Η κατανομή των μαθημάτων και των ωρών στην Α' τάξη του Λυκείου έχει ως εξής:

Τομέας Μαθήματος	Όνομα Μαθήματος	Ώρες Διδασκαλίας
Τουρκικό Πρόγραμμα	Τουρκική Γλώσσα και Φιλολογία	3
Τουρκικό Πρόγραμμα	Θρησκευτικά	2
Τουρκικό Πρόγραμμα	Φυσική	3
Τουρκικό Πρόγραμμα	Χημεία	2
Τουρκικό Πρόγραμμα	Βιολογία	1
Τουρκικό Πρόγραμμα	Μαθηματικά	5
Τουρκικό Πρόγραμμα	Ξένη Γλώσσα	3
Τουρκικό Πρόγραμμα	Φυσική Αγωγή	2
Ελληνικό Πρόγραμμα	Ελληνική Γλώσσα (Νέα και Αρχαία)	9
Ελληνικό Πρόγραμμα	Ιστορία	2
Ελληνικό Πρόγραμμα	Πληροφορική	1
Ελληνικό Πρόγραμμα	Project	3
Σύνολο	12	36

Κατά την ίδρυσή του το 1952, το σχολείο ονομάστηκε «Λύκειο Τζελάλ Μπαγιάρ» και συνέχισε τη λειτουργία του ως «Μουσουλμανικό Γυμνάσιο και Λύκειο Κομοτηνής» έως το 2001· μετά το 2001 ονομάστηκε «Μειονοτικό Γυμνάσιο και Λύκειο Κομοτηνής».

Σήμερα, το Ιδιωτικό Τουρκικό Γυμνάσιο και Λύκειο στην Κομοτηνή διαθέτει 18 αίθουσες διδασκαλίας. Επιπλέον, διαθέτει εργαστήριο υπολογιστών, μουσικό δωμάτιο, εργαστήρια

Ιδιωτικό Τουρκικό Γυμνάσιο και Λύκειο Ξάνθης

Το 1952, την ίδια χρονιά που ιδρύθηκε το Γυμνάσιο και Λύκειο Τζελάλ Μπαγιάρ, υποβλήθηκε στην Αθήνα αίτημα για την ίδρυση αντίστοιχου γυμνασίου-λυκείου στην Ξάνθη, και μια αντιπροσωπεία της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης συναντήθηκε με τον τότε Υπουργό Εξωτερικών. Το αίτημα, που συνεχίστηκε μέχρι το 1965, έγινε τελικά αποδεκτό. Ωστόσο, επειδή το σχολείο θα ιδρυόταν ως ιδιωτικό, ζητήθηκε να οριστεί ένα πρόσωπο ως ιδιοκτήτης του λυκείου. Ως ιδιοκτήτης ορίστηκε ο τότε πρόεδρος της κοινότητας, Μουζαφέρ Σαλήχογλου, από τον οποίο το σχολείο πήρε και το όνομά του.

Το Ιδιωτικό Τουρκικό Γυμνάσιο και Λύκειο Ξάνθης άνοιξε τις πόρτες του σε επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο κτίριο με την ονομασία «Μικρό Σχολείο». Καθώς ο αριθμός των μαθητών αυξήθηκε, το υπάρχον σχολικό κτίριο κατέστη ανεπαρκές. Ως εκ τούτου, ο Μουζαφέρ Σαλήχογλου υπέβαλε αίτημα στην Νομαρχία Ξάνθης ζητώντας την παραχώρηση νέου χώρου. Η Νομαρχία έκρινε βάσιμο το αίτημα του Σαλήχογλου και υπέδειξε ως χώρο για το λύκειο του σχολείου ένα προηγούμενως κτίριο που ανήκε στην Περιφέρεια.

Το Ιδιωτικό Τουρκικό Γυμνάσιο και Λύκειο στην Ξάνθη μεταφέρθηκε στο σημερινό του κτίριο το 1970. Το κτίριο είναι διώροφο και διαθέτει συνολική έκταση 735 τετραγωνικών μέτρων, καλυμμένων και ακάλυπτων χώρων. Όπως και στην περίπτωση του Γυμνασίου και Λυκείου Τζελάλ Μπαγιάρ στην Κομοτηνή, το Γυμνάσιο και Λύκειο στην Ξάνθη εντάχθηκε στο ιδιωτικό και αυτόνομο Τουρκικό σχολικό σύστημα και η ονομασία του σχολείου άλλαξε σε «Μειονοτικό Τουρκικό Γυμνάσιο και Λύκειο Ξάνθης».

Τι συνέβη με το αίτημα για νέο σχολικό κτίριο και τις διαδηλώσεις;

Το κτίριο του Ιδιωτικού Τουρκικού Γυμνασίου και Λυκείου στην Ξάνθη χτίστηκε στα τέλη του 19ου αιώνα και χρησιμοποιήθηκε ως αποθήκη καπνού κατά την Οθωμανική περίοδο. Το διώροφο σχολικό κτίριο, το οποίο διαθέτει και επίπεδο υπογείου αποτελεί

φυσικής, χημείας, βιολογίας και βιβλιοθήκη. Όλα τα μαθήματα που διδάσκονται στο γυμνάσιο και στο λύκειο παραμένουν εντός του πλαισίου αυτού του νόμου και εφαρμόζονται αμετάβλητα εδώ και πολλά χρόνια. Στο Λύκειο, μαθήματα όπως η Τουρκική Γλώσσα και Λογοτεχνία, Θρησκευτικά, Μαθηματικά, Φυσική, Χημεία, Βιολογία, Ξένη Γλώσσα και Φυσική Αγωγή διδάσκονται στα Τουρκικά, ενώ μαθήματα όπως η Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία, Ιστορία, Πολιτική Παιδεία και Πληροφορική διδάσκονται στα Ελληνικά.

κυρίως ξύλινη κατασκευή, και σύμφωνα με την υφιστάμενη κατάσταση του στερείται των απαραίτητων υποδομών για την ποιοτική και σύγχρονη εκπαίδευση.

Η Τουρκική Κοινότητα της Δυτικής Θράκης ζητά εδώ και χρόνια την ανέγερση νέου σχολικού κτιρίου στην Ξάνθη, ωστόσο η κυβέρνηση να αγνοεί συστηματικά αυτό το αίτημα.

Μετά το 2010, παρά τη σημαντική αύξηση του αριθμού των μαθητών στο σχολείο, δεν κατασκευάστηκε νέο κτίριο, με συνέπεια να χρησιμοποιηθεί ακόμη και το επίπεδο του υπογείου ως αίθουσα διδασκαλίας. Ωστόσο, αντί να ληφθούν υπόψη τα αιτήματα των μαθητών, των γονέων και των σχολικών εφορειών για ανέγερση νέου σχολικού κτιρίου, το 2015 εφαρμόστηκε η εκπαίδευση με βάρδιες με το επιχείρημα της ανεπαρκούς χωρητικότητας των αιθουσών διδασκαλίας. Με βάση αυτό, η μία ομάδα μαθητών πήγαινε στο σχολείο το πρωί και η άλλη ομάδα το απόγευμα.

Το 2017, ο τότε Πρωθυπουργός της Ελλάδας, Αλέξης Τσίπρας, επισκέφθηκε το σχολείο και δεσμεύτηκε για την κατασκευή νέου σχολικού κτιρίου, ωστόσο η υπόσχεση αυτή δυστυχώς δεν υλοποιήθηκε.

Το επίμονο αίτημα για νέο σχολικό κτίριο αγνοήθηκε επανειλημμένα επί χρόνια, με αποτέλεσμα να καταλήξει στις διαδηλώσεις του 2019.

Το 2019, με την αύξηση του αριθμού των μαθητών στους 740, επανήλθε το σύστημα της βάρδιας.

Τελικά, λόγω του ότι τα αιτήματα της Τουρκικής Κοινότητας της Δυτικής Θράκης παρέμειναν αναπάντητα, Τούρκοι μαθητές, γονείς και σχολικές εφορείες στην Ξάνθη διοργάνωσαν πορεία διαμαρτυρίας στις 23 Σεπτεμβρίου 2019 για να ακουστεί η φωνή τους. Στη διαδήλωση αυτή συμμετείχαν 2.000 άτομα.

Δεδομένου ότι στην Ξάνθη λειτουργεί μόνο ένα Τουρκικό

γυμνάσιο-λύκειο, το γεγονός ότι οι Τούρκοι μαθητές από χωριά και ορεινές περιοχές αναγκάζονται να προσέρχονται στο σχολείο σε δύο βάρδιες, έχει προκαλέσει στην πράξη πρόσθετες δυσκολίες. Για το λόγο αυτό, ορισμένες Τουρκικές οικογένειες έχουν εγγράψει τα παιδιά τους στο Ελληνικό δημόσιο γυμνάσιο και λύκειο που βρίσκεται κοντά στον τόπο κατοικίας τους.

Το 2019, αφού ο αριθμός των μαθητών έφτασε τους 740, ακολούθησε σταδιακή μείωση τα επόμενα χρόνια. Εκτός από τη γενική μείωση του μαθητικού πληθυσμού, ο βασικός παράγοντας αυτής της μείωσης υπήρξε η εφαρμογή του συστήματος βάρδιες, καθώς οι Τούρκοι μαθητές που δεν επιθυμούσαν τη εκπαίδευση με βάρδιες επέλεξαν να εγγραφούν σε δημόσια γυμνάσια όπου το σύστημα αυτό δεν εφαρμόζεται.

Από την άλλη, η επιλογή των μαθητών να φοιτούν στα Ελληνικά δημόσια γυμνάσια και λύκεια επηρεάστηκε επίσης από την κατευθυνόμενη πολιτική του κράτους, η οποία προωθούσε την αντίληψη ότι η ποιότητα της εκπαίδευσης στο σχολείο ήταν χαμηλή και ότι τα δημόσια σχολεία αποτελούσαν καλύτερη επιλογή για το μέλλον των παιδιών. Δυστυχώς, αυτή η πολιτική στοχεύει μακροπρόθεσμα στην κατάρνηση του ιδιωτικού και αυτόνομου Τουρκικού σχολικού συστήματος.

Μετά το 2019, παρά τις επανειλημμένες επιστολές που απέστειλαν η Ένωση Γονέων και η Σχολική Εφορεία στις αρμόδιες αρχές, με αίτημα την κατασκευή νέου σχολικού κτιρίου, τα αιτήματα παρέμειναν αναπάντητα.

Παρόλο που το 2023 ο αριθμός των μαθητών στο σχολείο δεν επέβαλλε την ανάγκη για την εφαρμογή της εκπαίδευσης με βάρδιες, η Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ξάνθης επέμεινε στη διατήρηση αυτού του συστήματος, το οποίο δεν εφαρμόζεται στα δημόσια σχολεία της Ελλάδας.

Κατόπιν αυτού, στις 15 Σεπτεμβρίου 2023 ελήφθη απόφαση για διαμαρτυρία. Η διαμαρτυρία ξεκίνησε στις 18 Σεπτεμβρίου και διήρκεσε 11 ημέρες, μέχρι τις 28 Σεπτεμβρίου.

Η απαίτηση των συμμετεχόντων ήταν ο τερματισμός της εκπαίδευσης με βάρδιες καθώς και η ανέγερση νέου σχολικού κτιρίου.

Ως αποτέλεσμα των διαμαρτυριών του 2023, η εκπαίδευση με βάρδιες καταργήθηκε· ωστόσο, το ζήτημα του σχολικού κτιρίου

δεν έχει επιλυθεί μέχρι και σήμερα.

Η Σχολική Εφορεία και ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων του Ιδιωτικού Τουρκικού Γυμνασίου-Λυκείου Ξάνθης απέστειλαν επιστολή στον Πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη τον Μάιο του 2024, με την οποία ζήτησαν την ανέγερση νέου σχολικού κτιρίου, όμως και αυτή η ενέργεια έμεινε χωρίς απάντηση.

Η Σχολική Εφορεία και ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου διαβίβασαν τον Νοέμβριο του 2024 το αίτημα για την ανέγερση νέου σχολικού κτιρίου προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τον Πρωθυπουργό καθώς και προς το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, εντούτοις, δεν έλαβαν καμία απάντηση από κανέναν αρμόδιο φορέα.

Το ζήτημα έφτασε και στη Βουλή, καθώς στις 16 Δεκεμβρίου 2024 ο βουλευτής Ξάνθης της Νέας Αριστεράς, Χουσεΐν Ζεϊμπέκ, υπέβαλε ερώτηση προς το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού σχετικά με το κτιριακό πρόβλημα και το αίτημα για νέο κτίριο του Τουρκικού Γυμνασίου-Λυκείου Ξάνθης. Η Υφυπουργός Ζέττα Μακρή απάντησε ότι το υπάρχον σχολικό κτίριο είναι επαρκές και ασφαλές και ότι δεν υπάρχει ανάγκη για την ανέγερση νέου κτιρίου. Στη συνέχεια, το ζήτημα τέθηκε στην ημερήσια διάταξη του Δήμου Ξάνθης, ο οποίος απάντησε ότι το σχολείο δεν υπάγεται στον δήμο αλλά αποκλειστικά στο Υπουργείο Παιδείας. Μετά από μακροχρόνιες ανταλλαγές εγγράφων και σύγχυση αρμοδιοτήτων, το Υπουργείο Παιδείας αποφάσισε τελικά την αποκατάσταση και ανακαίνιση του σχολικού κτιρίου. Ωστόσο, η αποκατάσταση αποτελεί μόνο προσωρινή λύση στο πρόβλημα, δεδομένου ότι το κτίριο στο οποίο στεγάζεται το σχολείο είναι «καταχωρημένο και προστατευόμενο μνημείο», γεγονός που καθιστά αδύνατη μια εκτεταμένη ανακαίνιση.

Όπως θα διαπιστώσετε, το αίτημα για νέο σχολικό κτίριο του μοναδικού ιδιωτικού Τουρκικού Γυμνασίου και Λυκείου στην Ξάνθη δεν έχει ακόμα ικανοποιηθεί, επειδή όπως έχει επανειλημμένα επισημανθεί, η κυβερνητική πολιτική στοχεύει στην εξάλειψη του Τουρκικού σχολικού συστήματος. Ως εκ τούτου, μετά από μια περίοδο καθυστέρησης υπό το πρόσχημα της σύγχυσης αρμοδιοτήτων μεταξύ των φορέων, το υπουργείο θα δημιουργήσει την εντύπωση ότι έλυσε το πρόβλημα με μια περιορισμένη αποκατάσταση, παραμένοντας ωστόσο ανίκανο να ανταποκριθεί στα αιτήματα της Τουρκικής κοινότητας.

Θρησκευτικά Σχολεία

Τα θρησκευτικά σχολεία, γνωστά παλαιότερα ως ιεροσπουδαστήρια, που ιδρύθηκαν για την εκπαίδευση των θρησκευτικών λειτουργιών που θα υπηρετούν στα τζαμιά της

Τουρκικής Μειονότητας της Δυτικής Θράκης, είναι εκπαιδευτικά ιδρύματα που υπάρχουν στην περιοχή από την εποχή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Με τη Συνθήκη της Λωζάνης και την αυτονομία που παραχωρήθηκε στην Μειονότητα στους τομείς της εκπαίδευσης και της θρησκείας, η διοίκηση και η διαχείριση αυτών των θρησκευτικών σχολείων περιήλθε στην Τουρκική κοινότητα. Με τους εκδοθέντες νόμους, τα θρησκευτικά σχολεία ορίστηκαν ως μέρος του Τουρκικού σχολικού συστήματος, όπως και τα υπόλοιπα Τουρκικά σχολεία. Σ' αυτά τα θρησκευτικά σχολεία, όπως και στα άλλα Τουρκικά σχολεία, τα μαθήματα διδάσκονται σε δύο γλώσσες, στη μητρική Τουρκική γλώσσα και στην επίσημη γλώσσα του κράτους, την Ελληνική.

Με την ίδρυση της Ειδικής Παιδαγωγικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης (ΕΠΑΘ) το 1968, οι απόφοιτοι αυτών των θρησκευτικών σχολείων εισήχθησαν στην ΕΠΑΘ χωρίς εξετάσεις, και όσοι αποφοίτησαν από εκεί διορίστηκαν ως εκπαιδευτικοί στα ιδιωτικά και αυτόνομα Τουρκικά δημοτικά σχολεία.

Σήμερα υπάρχουν δύο θρησκευτικά σχολεία, ένα στην Κομοτηνή και ένα στην Ξάνθη. Σ' αυτά τα θρησκευτικά σχολεία, όπου τα μαθήματα διδάσκονται στα Τουρκικά, Αραβικά και Ελληνικά, το πρόγραμμα σπουδών είναι κυρίως επικεντρωμένο στην Ελληνική γλώσσα, και οι ενστάσεις που έχουν διατυπωθεί σχετικά με αυτό δεν έχουν βρει ανταπόκριση.

Τον Δεκέμβριο του 2020, οι πινακίδες των θρησκευτικών σχολείων στην Κομοτηνή και την Ξάνθη άλλαξαν, και ο όρος «Μειονοτικός» στις πινακίδες αντικαταστάθηκε από τον όρο «Μουσουλμανικός». Αυτή η ενέργεια αποτελεί κακόβουλη πρακτική της πολιτείας με στόχο να απομακρύνει τα θρησκευτικά σχολεία από το ίδιο καθεστώς και τα ίδια δικαιώματα που ισχύουν για το Τουρκικό σχολικό σύστημα.

Ο νόμος για τη βελτίωση της ειδικής εκπαίδευσης και άλλες έκτακτες διατάξεις 4713/2020 της 29ης Ιουλίου 2020 του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων είναι ένα άλλο παράδειγμα άμεσης

κρατικής παρέμβασης στη λειτουργία των θρησκευτικών σχολείων στην περιοχή. Διότι η τροποποίηση του νόμου προβλέπει τον ορισμό των τοποτηρητών μουφτήδων, οι οποίοι δεν αναγνωρίζονται από την Τουρκική Μειονότητα της Δυτικής Θράκης αλλά διορίζονται από την κυβέρνηση, ως προέδρους των διοικητικών συμβουλίων των δύο αυτών θρησκευτικών σχολείων.

Επιπλέον, με κοινή απόφαση των Υπουργείων Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εσωτερικών, που ελήφθη στις 31 Ιουλίου 2021, προβλέπεται ο διορισμός θρησκευτικών λειτουργών στα θρησκευτικά σχολεία της Κομοτηνής και της Ξάνθης, σύμφωνα με τον νόμο 4115/2013, ο οποίος δεν είναι αποδεκτός από την Τουρκική κοινότητα της Δυτικής Θράκης.

Ο νόμος αυτός προβλέπει στην ουσία τον διορισμό 240 θρησκευτικών λειτουργών που υπάγονται σε μουφτήδες, οι οποίοι διορίζονται από το κράτος και δεν αναγνωρίζονται από την Τουρκική Κοινότητα, στα τζαμιά και τα σχολεία της Τουρκικής Κοινότητας της Δυτικής Θράκης. Χάρη στην αντίδραση της Τουρκικής κοινότητας, η οποία αντιτάχθηκε εξ αρχής στο νόμο αυτό και απαίτησε την ακύρωσή του, δεν διορίστηκε θρησκευτικός λειτουργός μέχρι σήμερα σε κανένα τζαμί, εκτός από λίγα που υπάγονται στον διορισμένο μουφτή της περιοχής. Ωστόσο, στο πλαίσιο του εν λόγω νόμου, το κράτος προσέλαβε στα δημόσια σχολεία της περιοχής θρησκευτικούς λειτουργούς, οι οποίοι δεν είναι καταρτισμένοι στον τομέα τους και, σε ορισμένες περιπτώσεις, δεν είναι καν απόφοιτοι πανεπιστημίου, με σκοπό να διδάσκουν το προαιρετικό μάθημα του Ισλάμ στα Ελληνικά.

Καθίσταται σαφές ότι η τοποθέτηση των διορισμένων μουφτήδων ως προέδρων των επιτροπών διαχείρισης των θρησκευτικών σχολείων, καθώς και η απασχόληση θρησκευτικών λειτουργών στα εν λόγω σχολεία βάσει του προαναφερθέντος νόμου, ισοδυναμεί ουσιαστικά με την αφαίρεση του ελέγχου των θρησκευτικών σχολείων από την Τουρκική κοινότητα.

Το Ζήτημα Διοίκησης των Αυτόνομων Τουρκικών Σχολείων

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η λειτουργία, η διοίκηση και ο έλεγχος των Τουρκικών σχολείων που ανήκουν στην Τουρκική Κοινότητα της Δυτικής Θράκης, ανήκουν στην ίδια την Τουρκική Μειονότητα.

Η λειτουργία και η διοίκηση των ιδιωτικών και αυτόνομων Τουρκικών σχολείων αποτελούν καθήκον της σχολικής εφορείας, η οποία εκλέγεται από τους γονείς. Στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής αυτονομίας που ορίζεται από τη Συνθήκη της Λωζάνης, η πρώτη νομοθετική ρύθμιση σχετικά με τις σχολικές εφορείες έγινε με

τον νόμο 3065/1954. Οι εφορείες ορίστηκαν υπεύθυνες για τη διαχείριση των εσόδων και εξόδων του σχολείου, την καταβολή των μισθών και των ασφαλιστικών εισφορών των συμβασιούχων εκπαιδευτικών από τα χρήματα που συγκεντρώνονται από τους γονείς, τη συντήρηση της κινητής και ακίνητης περιουσίας του σχολείου και, το σημαντικότερο, για την εκπροσώπηση των γονέων στο σχολείο.

Ωστόσο, η κρατική παρέμβαση και οι αυθαίρετες πρακτικές του Υπουργείου Παιδείας σχετικά με τις αρμοδιότητες των σχολικών

εφορειών αυξήθηκαν με την πάροδο του χρόνου, και οι εφορείες χρησιμοποίησαν για τελευταία φορά την εξουσία πρόσληψης και διορισμού εκπαιδευτικών κατά το σχολικό έτος 1970–71.

Με τον νόμο 694 που θεσπίστηκε το 1977, η διοίκηση των Τουρκικών σχολείων τροποποιήθηκε έτσι ώστε να μην προκύπτει πλέον από την άμεση εκλογή των γονέων, αλλά από τον διορισμό τριών μελών από τον Νομάρχη μέσα από έναν κατάλογο έως και δεκαπέντε ατόμων. Με τον νόμο 695, που θεσπίστηκε το ίδιο έτος, αφαιρέθηκε επίσης από τις σχολικές εφορείες το δικαίωμα επιλογής των εκπαιδευτικών.

Επιπλέον, όπως προαναφέρθηκε, με τη θέσπιση της διάταξης αυτού του νόμου, σύμφωνα με την οποία οι απόφοιτοι της ΕΠΑΘ θα προσλαμβάνονται κατά προτεραιότητα για τη διδασκαλία των Τουρκικών μαθημάτων στα Τουρκικά σχολεία, εμποδίστηκε η απασχόληση Ελλήνων πολιτών που ανήκουν στην Τουρκική Κοινότητα της Δυτικής Θράκης και είναι απόφοιτοι παιδαγωγικών σχολών της Τουρκίας. Με άλλα λόγια, η αφαίρεση των αρμοδιοτήτων των σχολικών εφορειών σε μεγάλο βαθμό και ο διορισμός αποφοίτων της ΕΠΑΘ από το κράτος ως εκπαιδευτικών για το τουρκόφωνο πρόγραμμα, αποτέλεσαν ένα σκόπιμο και ανεπανόρθωτο πλήγμα στο ιδιωτικό και αυτόνομο εκπαιδευτικό μας σύστημα.

Με την πάροδο των ετών, οι αρμοδιότητες των σχολικών

εφορειών ρυθμίστηκαν πολλές φορές και περιορίστηκαν σταδιακά. Με την Υπουργική Απόφαση που εκδόθηκε το 2002, οι εφορείες έχασαν κάθε ουσιαστική εξουσία επί των Τουρκικών σχολείων, καθώς ορίστηκαν υπεύθυνες αποκλειστικά για την πραγματοποίηση των δαπανών του σχολείου, και αυτό μόνο κατόπιν έγκρισης των διευθύνσεων εκπαίδευσης. Δηλαδή, το δικαίωμα της αυτόνομης διοίκησης που κατοχυρώθηκε το 1923 αφαιρέθηκε από την Τουρκική κοινότητα της Δυτικής Θράκης.

Παρόλο που η ιστορική διαδικασία φαίνεται να συνάδει με τη νομοθεσία, οι αυθαίρετες πρακτικές συνεχίζονται. Ένα παράδειγμα αυτής της κατάστασης σημειώθηκε στις πρόσφατες εκλογές για τις σχολικές εφορείες. Δεδομένου ότι οι σχολικές εφορείες στα Τουρκικά σχολεία εκλέγονται κάθε τρία χρόνια, για τις εφορείες των οποίων η θητεία έληγε στις 31 Δεκεμβρίου 2023, η Διεύθυνση Εκπαίδευσης της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης απέστειλε στις 4 Δεκεμβρίου 2023 στα σχολεία την πρόσκληση για την υποβολή υποψηφιοτήτων ενόψει των εκλογών που θα πραγματοποιούνταν στις 20 Δεκεμβρίου 2023, θέτοντας ως προθεσμία ολοκλήρωσης των υποψηφιοτήτων την 8η Δεκεμβρίου. Λαμβάνοντας υπόψη ότι από τις τέσσερις ημέρες που είχαν οριστεί για την υποβολή υποψηφιοτήτων οι δύο ήταν Σαββατοκύριακο, είναι δυνατόν να υποστηριχθεί ότι υπήρχε πρόθεση στον περιορισμένο χρόνο που παραχωρήθηκε από τη Διεύθυνση Εκπαίδευσης για την υποβολή υποψηφιοτήτων.

Εξελίξεις σε Διεθνές Επίπεδο

Παρά την αυτονομία μας στην εκπαίδευση, το ιδιωτικό Τουρκικό σχολικό μας σύστημα έχει αποδυναμωθεί και υποβαθμιστεί ποιοτικά λόγω κρατικών παρεμβάσεων και αυθαίρετων πρακτικών με την πάροδο των ετών. Το ΑΒΤΤΦ, εκπροσωπώντας την Τουρκική κοινότητα της Δυτικής Θράκης στη διεθνή σκηνή, υπερασπίζεται τα δικαιώματα της κοινότητας και λειτουργεί ως η φωνή της σε διεθνές επίπεδο από την ίδρυσή της το 1988.

Τα προβλήματα στον τομέα της εκπαίδευσης αποτυπώνονται σε διεθνείς εκθέσεις ως αποτέλεσμα των ενεργειών του ΑΒΤΤΦ ενώπιον διεθνών οργανισμών.

Στην έκθεσή της (<https://www.refworld.org/reference/mission/unhrc/2009/en/66463>) το 2008, κατά την επίσκεψή του στην Ελλάδα, η πρώην Ανεξάρτητος Ειδικός των Ηνωμένων Εθνών για θέματα μειονοτήτων, Gay McDougall, πρότεινε ότι τα δίγλωσσα νηπιαγωγεία θα συμβάλουν στην καλύτερη εκμάθηση τόσο της Τουρκικής όσο και της Ελληνικής γλώσσας από πολύ νωρίς, γεγονός που θα έχει οφέλη στην ένταξη και θα παρέχει στις μειονότητες περισσότερες επιλογές σχετικά με την εγγραφή τους στα δημόσια δημοτικά σχολεία της Ελλάδας.

Το ίδιο πρόβλημα αναγνωρίζεται και στην έκθεση του 2015 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και Μισσαλοδοξίας (ECRI). Η ECRI τονίζει ότι το δικαίωμα των παιδιών να πηγαίνουν στο σχολείο δεν πρέπει να τίθεται σε κίνδυνο και συνιστά στις αρχές να λάβουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για να διασφαλίσουν ότι τα παιδιά των μειονοτήτων έχουν πρόσβαση σε δίγλωσσο ή μονόγλωσσο δημοτικό σχολείο της επιλογής των γονέων τους.

Το ζήτημα του νηπιαγωγείου έχει τεθεί και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το 2019 υποβλήθηκε σχετική αναφορά (<https://www.europarl.europa.eu/petitions/en/petition/content/0058%252F2019/html/Petition-No-0058%252F2019-by-Ozan-Ahmeto%25C4%259Fiu-%2528Greek%2529-on-teaching-Turkish-in-pre-school-education-to-children-belonging-to-the-Turkish-community-in-Western-Thrace>) στην Επιτροπή Αναφορών (PETI) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Επιπλέον, τον Φεβρουάριο του 2020 υποβλήθηκε καταγγελία στον Συνήγορο του Πολίτη της Ελλάδας και τον Μάιο του 2020 εστάλη επιστολή προς τον Υπουργό Παιδείας σχετικά με την έλλειψη δίγλωσσων νηπιαγωγείων στο πλαίσιο του υφιστάμενου

συστήματος εκπαιδευτικής αυτονομίας και την απόρριψη του απήγατος για την ίδρυση τέτοιων νηπιαγωγείων.

Ωστόσο, δεν υπήρξε απάντηση ούτε από τον Συνήγορο του Πολίτη ούτε από τον Υπουργό Παιδείας. Η Επιτροπή Αναφορών του ΕΚ κατέληξε επίσης στο συμπέρασμα ότι η εκπαίδευση εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών και ότι δεν είναι εξουσιοδοτημένη να παρέμβει στο θέμα αυτό.

Λόγω της αδυναμίας επίλυσης του ζητήματος, κατόπιν πρωτοβουλίας του ΑΒΤΤΦ, υποβλήθηκε στις 6 Ιουλίου 2023 γραπτή ερώτηση από τους Ευρωβουλευτές προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με τίτλο «Πρόσβαση των παιδιών της αυτόχθονης κοινότητας της Δυτικής Θράκης (Ελλάδα) σε ποιοτική προσχολική εκπαίδευση». Στην ερώτηση επισημαίνεται ότι, στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής αυτονομίας που διαθέτει η Τουρκική κοινότητα της Δυτικής Θράκης που ζει στην Ελλάδα, έχει το δικαίωμα να ιδρύει και να διαχειρίζεται τα δικά της σχολεία, ωστόσο, λόγω της στάσης του κράτους, ο αριθμός των δίγλωσσων Τουρκικών δημοτικών σχολείων έχει μειωθεί (https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2023-002144_EN.html).

Στην ερώτηση αναφέρεται ότι, παρά την εκπαιδευτική αυτονομία της Τουρκικής κοινότητας στη Δυτική Θράκη, η στέρηση της προσχολικής εκπαίδευσης στη μητρική γλώσσα για τα παιδιά που ανήκουν στην κοινότητα αυτή δημιουργεί ανισότητες στην εκπαίδευση.

Ως προς τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το διαχρονικό πρόβλημα της λειτουργίας του Ιδιωτικού Τουρκικού Γυμνασίου-Λυκείου Ξάνθης σε βάρδιες, καθώς και το ζήτημα του νέου σχολικού κτιρίου, μεταφέρθηκαν εκ νέου στην ατζέντα του

Συμπεράσματα

Η αυτονομία στην εκπαίδευση της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης, της οποίας το καθεστώς και τα δικαιώματα καθορίστηκαν με τη Συνθήκη της Λωζάννης του 1923, έχει σήμερα σε μεγάλο βαθμό αποδυναμωθεί. Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στη Συνθήκη, η Τουρκική κοινότητα Δυτικής Θράκης έχει σήμερα στερηθεί το δικαίωμα ίδρυσης, διοίκησης και ελέγχου των δικών της σχολείων και, λόγω της κρατικής παρέμβασης, βρίσκεται αντιμέτωπη με σύνθετα προβλήματα, χωρίς ωστόσο να διαθέτει τη δυνατότητα επίλυσής τους. Την ευθύνη για την κατάσταση αυτή φέρει το ίδιο το κράτος.

Παρότι η προσχολική εκπαίδευση είναι σήμερα υποχρεωτική, στις περιοχές όπου διαβίει η Τουρκική κοινότητα της Δυτικής Θράκης —Αλεξανδρούπολη, Ροδόπη και Ξάνθη— δεν υπάρχει

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Σχετικά με τη διαμαρτυρία «Όχι στη λειτουργία με βάρδιες», η οποία διήρκεσε 11 ημέρες το 2023, οι Ευρωβουλευτές François Alfonsi (Γαλλία, Πράσινοι/EFA), Loránt Vincze (Ρουμανία, EPP), Herbert Dorfmann (Ιταλία, EPP) και Yana Toom (Εσθονία, Renew) κατέθεσαν γραπτή ερώτηση προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τίτλο «Εκπαίδευση με διπλές βάρδιες στη Δυτική Θράκη». (https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2023-003346_EN.html). Στην κοινοβουλευτική ερώτηση, οι Ευρωβουλευτές ρώτησαν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πώς θα προστατεύσει τα δικαιώματα των πολιτών της ΕΕ που ανήκουν σε εθνική μειονότητα και πώς θα διασφαλίσει την ισότιμη πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση στη συγκεκριμένη περιοχή της Ελλάδας, διατηρώντας έτσι τη γλωσσική και πολιτισμική πολυμορφία. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισήμανε ότι η εκπαίδευση εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών-μελών, υποδεικνύοντας ότι η επίλυση του ζητήματος εναπόκειται στην Ελλάδα.

Εντούτοις, στις απαντήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επαναλαμβάνεται ότι η εκπαίδευση εμπίπτει στην εθνική αρμοδιότητα των κρατών-μελών της ΕΕ. Με άλλα λόγια, απέναντι στην εσκεμμένη κρατική πολιτική της Ελλάδας —χώρας μέλους της ΕΕ— για την εξάλειψη του ειδικού και αυτόνομου σχολικού συστήματος της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης, δεν υφίσταται σε επίπεδο ΕΕ κανένας μηχανισμός προστασίας των δικαιωμάτων των εθνικών μειονοτήτων.

Το ΑΒΤΤΦ, πέραν των προαναφερθέντων κοινοβουλευτικών ερωτήσεων, φέρνει τα προβλήματα στην εκπαίδευση στη διεθνή ατζέντα μέσω παρουσιάσεων και εκθέσεων ενώπιον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, των Ηνωμένων Εθνών και του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη.

ούτε ένα Τουρκικό νηπιαγωγείο· καθώς το κράτος και οι εκάστοτε κυβερνήσεις, ως εκπρόσωποί του, απορρίπτουν τις αιτήσεις για ίδρυση δίγλωσσων νηπιαγωγείων ή πλήρως ιδιωτικών δίγλωσσων νηπιαγωγείων εντός του ειδικού και αυτόνομου τουρκικού σχολικού συστήματος. Αντιθέτως, η Ελληνική μειονότητα στην Κωνσταντινούπολη, την Ίμβρο και την Τένεδο, της οποίας το καθεστώς και τα δικαιώματα καθορίστηκαν με τη Συνθήκη της Λωζάννης, διαθέτει δικά της νηπιαγωγεία. Από την άλλη πλευρά, στη χώρα μας, την Ελλάδα, λειτουργούν πλήρως ιδιωτικά ξένα σχολεία, όπως, για παράδειγμα, Αμερικανικά ή Γερμανικά νηπιαγωγεία.

Στα δημοτικά σχολεία της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης, τα διδακτικά μέσα και υλικά, οι σχολικές βιβλιοθήκες

και το εκπαιδευτικό προσωπικό δεν επαρκούν. Στο πλαίσιο του Τουρκικού σχολικού συστήματος, τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, στο δίγλωσσο πρόγραμμα σπουδών η κατανομή των γλωσσών ανά μάθημα έχει μεταβληθεί, με αποτέλεσμα ο αριθμός των μαθημάτων στην Τουρκική γλώσσα να έχει σταδιακά μειωθεί· η αρχική ισορροπία 50-50 έχει σήμερα μετατραπεί σε υπεροχή της Ελληνικής γλώσσας.

Τα προβλήματα που ανακύπτουν στη λειτουργία και διοίκηση των Τουρκικών σχολείων οφείλονται στον περιορισμό των καθηκόντων, των αρμοδιοτήτων και των ευθυνών των σχολικών εφορειών, καθώς σήμερα οι εφορείες περιορίζονται απλώς στη διεκπεραίωση απλών διοικητικών εργασιών και στην τήρηση των λογαριασμών των σχολείων.

Τα προγράμματα που υλοποίησε το κράτος κατά τη δεκαετία του 1990 και τις αρχές της δεκαετίας του 2000 επικεντρώθηκαν αποκλειστικά στη βελτίωση της διδασκαλίας της Ελληνικής γλώσσας εντός του Τουρκικού σχολικού συστήματος. Ωστόσο, δεν πραγματοποιήθηκαν βελτιώσεις στο πρόγραμμα σπουδών στη μητρική γλώσσα, την Τουρκική, ούτε παρασχέθηκε επιμόρφωση στους Τούρκους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν στο Τουρκόφωνο πρόγραμμα σπουδών. Σήμερα, δεν πραγματοποιούνται ούτε τα σεμινάρια που ζητούν οι εκπαιδευτικοί απόφοιτοι της καταργηθείσας ΕΠΑΘ οι οποίοι εργάζονται στα Τουρκικά σχολεία, σχετικά με τα Τουρκόφωνα σχολικά βιβλία. Επιπλέον, δεν τους παρέχεται η δυνατότητα συνεργασίας με εκπαιδευτικά ιδρύματα στην μητέρα πατρίδα την Τουρκία ούτε η ευκαιρία ενίσχυσης των δεξιοτήτων τους μέσω

επιμορφωτικών δράσεων.

Παρόλο που οι Τούρκοι της Δυτικής Θράκης αποτελούν περίπου το 50% του συνολικού πληθυσμού στην περιοχή μας, όπως αναφέρεται και στην έκθεση, υπάρχουν μόνο δύο ιδιωτικά Τουρκικά γυμνάσια-λύκεια, ένα στο νομό Ξάνθης και ένα στο νομό Ροδόπης. Στο Ιδιωτικό Τουρκικό Γυμνάσιο και Λύκειο Ξάνθης, το ζήτημα του αιτήματος για νέο σχολικό κτίριο παραμένει άλυτο εδώ και χρόνια. Η σύγκυση αρμοδιοτήτων που παρατηρείται στο ζήτημα αυτό, καθώς και η τελική απόφαση για τη βελτίωση του υφιστάμενου κτιρίου με καθεστώς διατηρητέου, αντί της ανέγερσης νέου σχολικού κτιρίου, καταδεικνύουν ότι τα προβλήματα της τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης αγνοούνται.

Όσον αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση, επισημαίνεται ότι η εφαρμογή του συστήματος των ποσοτώσεων (ποσόστωση) για την εισαγωγή στα Ελληνικά πανεπιστήμια είναι ανεπαρκής ως προς τα αποτελέσματά της. Δεδομένου ότι οι μαθητές μας στερούνται μιας στέρεης βασικής εκπαίδευσης, ως αποτέλεσμα της σκόπιμης κρατικής πολιτικής και των πρακτικών υποβάθμισης της ποιότητας της εκπαίδευσης στα Τουρκικά δημοτικά σχολεία, υστερούν έναντι των Ελλήνων συνομηλίκων τους όταν φτάνουν στο πανεπιστήμιο, παρά την καλή εκπαίδευση που λαμβάνουν στα Τουρκικά γυμνάσια και λύκεια. Αυτό συμβαίνει επειδή τα παιδιά της Τουρκικής κοινότητας δεν έχουν πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση σε επίπεδο δημοτικού σχολείου. Την ευθύνη για την κατάσταση αυτή φέρει το ίδιο το κράτος.

Με στόχο την αντιμετώπιση των προβλημάτων του ιδιωτικού και αυτόνομου Τουρκικού σχολικού συστήματος της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης και τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης, τα αιτήματά μας είναι τα εξής:

- Η εκπαιδευτική αυτονομία της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης, η οποία θεσπίστηκε και τέθηκε σε εφαρμογή με τη Συνθήκη της Λωζάνης του 1923, αλλά έχει σήμερα σε μεγάλο βαθμό υπονομευθεί λόγω νομοθετικών αλλαγών και αυθαίρετων πρακτικών, πρέπει να αποκατασταθεί.
- Πρέπει να επιτραπεί η ίδρυση νηπιαγωγείων εντός του Τουρκικού σχολικού συστήματος τα οποία θα παρέχουν εκπαίδευση στη μητρική μας γλώσσα, την Τουρκική, καθώς και στην επίσημη γλώσσα του κράτους, την Ελληνική.
- Στα σχολεία της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης, τα προγράμματα σπουδών στην Τουρκική και την Ελληνική γλώσσα πρέπει να ρυθμιστούν σύμφωνα με τις διμερείς συμφωνίες, τους νόμους και τους κανονισμούς, ενώ οι διδακτικές ώρες στη μητρική μας γλώσσα, την Τουρκική, πρέπει να αυξηθούν.
- Στα σχολεία της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης, προτεραιότητα του κράτους πρέπει να είναι η αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης· προς τούτο, τα μέτρα για τη βελτίωση όχι μόνο του Ελληνοφώνου αλλά και του Τουρκόφωνου προγράμματος σπουδών πρέπει να καθορίζονται σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς και παιδαγωγούς που ανήκουν στην Τουρκική κοινότητα, καθώς και με τις Τουρκικές ΜΚΟ της περιοχής που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εκπαίδευσης.
- Πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα στους Τούρκους εκπαιδευτικούς που υπηρετούν στα Τουρκικά σχολεία να συμμετέχουν σε επιμορφωτικά σεμινάρια και εκπαιδεύσεις σε εκπαιδευτικά ιδρύματα στην Ελλάδα και την Τουρκία.
- Οι αρμοδιότητες και οι εξουσίες των σχολικών εφορειών που λειτουργούν στα σχολεία της Τουρκικής κοινότητας της

Δυτικής Θράκης πρέπει να αποκατασταθούν, όπως ίσχυε στο παρελθόν.

- Πρέπει να διασφαλιστεί η πρόσβαση των Τουρκικών σχολείων στα απαραίτητα εκπαιδευτικά μέσα και υλικά, καθώς και στα σχολικά εγχειρίδια, ώστε να μπορούν να παρέχουν σύγχρονη και καινοτόμο εκπαίδευση.
- Η συμπερίληψη των σχολείων της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης στην εφαρμογή του μέτρου αναστολής λειτουργίας σχολικών μονάδων με λιγότερους από 9 μαθητές αντίκειται στην εκπαιδευτική αυτονομία της κοινότητας. Η λήψη αποφάσεων σχετικά με τα Τουρκικά σχολεία με μικρό αριθμό μαθητών πρέπει, βάσει της αυτονομίας, να ανήκει στην ίδια την κοινότητά μας.
- Το αίτημα για ένα νέο σχολικό κτίριο για το Ιδιωτικό Τουρκικό Γυμνάσιο-Λύκειο Ξάνθης πρέπει να ικανοποιηθεί κατεπειγόντως, και να ανεγερθεί ένα σχολείο που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σύγχρονης και καινοτόμου εκπαίδευσης.
- Η καθορισμένη ποσόστωση για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση θα πρέπει να συνεχιστεί ως μια θετική πρακτική. Ωστόσο, έχοντας επίγνωση ότι η εκπαιδευτική πολιτική απαιτεί μια ολιστική προσέγγιση, το Τουρκικό σχολικό σύστημα και η ποιότητα της εκπαίδευσης θα πρέπει να βελτιωθούν συνολικά. Για τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να δημιουργηθεί ένας πολυμερής μηχανισμός διαβούλευσης, με προτεραιότητα την ικανοποίηση των αναγκών και των αιτημάτων της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης.

Μια Εμπειρική Αποτίμηση της Εκπαίδευσης της Τουρκικής Κοινότητας της Δυτικής Θράκης

Εισαγωγή

Η Τουρκική Κοινότητα της Δυτικής Θράκης βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος εδώ και πολλά χρόνια λόγω των προβλημάτων που αντιμετωπίζει στον τομέα της εκπαίδευσης. Τα προβλήματα αυτά δεν διαμορφώνονται μόνο σε παιδαγωγικό επίπεδο, αλλά έχουν επίσης πολιτισμικές, διοικητικές και κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις. Για τις μειονότητες, η εκπαίδευση δεν αντιπροσωπεύει μόνο την ατομική επιτυχία, αλλά αποτελεί έναν κρίσιμο τομέα για τη διατήρηση της ταυτότητας, την πολιτισμική συνέχεια και την κοινωνική ένταξη.

Η παρούσα αποτίμηση βασίζεται στην ανάλυση επτά θεματικών ερευνών που διεξήχθησαν με τη συμμετοχή 360 ατόμων από διάφορους τύπους σχολείων (δημόσια σχολεία, Τουρκικά σχολεία, νηπιαγωγεία και ιδρύματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης).

Οι επτά αυτές θεματικές έρευνες παρατίθενται παρακάτω:

Έρευνα 1: Ποιότητα Εκπαίδευσης, Συμμετοχή και Ταυτότητα στα Τουρκικά Δημοτικά Σχολεία της Δυτικής Θράκης: Μια Αξιολόγηση Βάσει των Απόψεων των Γονέων

Έρευνα 2: Έρευνα για τις Εμπειρίες των Γονέων στα Δημόσια Δημοτικά Σχολεία

Έρευνα 3: Έρευνα για τις Εμπειρίες των Γονέων στα Δημόσια Νηπιαγωγεία

Έρευνα 4: Έρευνα για τις Εκπαιδευτικές Εμπειρίες των Τούρκων Μαθητών στα Δημόσια Σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Έρευνα 5: Αξιολόγηση της Εκπαιδευτικής Ποιότητας και της Διοικητικής Λειτουργίας στα Τουρκικά Σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Έρευνα 6: Αξιολόγηση της Διαδικασίας Ισοτιμίας Τίτλου Σπουδών στην Ελλάδα

Έρευνα 7: Οι Εμπειρίες των Τούρκων Φοιτητών στα Πανεπιστήμια: Μια Αξιολόγηση της Εθνοτικής Ταυτότητας, των Αντιλήψεων περί Διακρίσεων και των Μελλοντικών Προοπτικών

Παράλληλα, στην έκθεση αυτή περιλαμβάνονται ευρήματα σχετικά με τις εμπειρίες των μειονοτικών φοιτητών που σπουδάζουν στα Ελληνικά δημόσια πανεπιστήμια. Η αποτίμηση στοχεύει στην ολιστική ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης και στην παροχή κατευθυντήριων προτάσεων προς τους φορείς χάραξης πολιτικής.

Θεματικά Ευρήματα

Ποιότητα Εκπαίδευσης

Τα δεδομένα των ερευνών καταδεικνύουν ότι η αντίληψη σχετικά με την ποιότητα της εκπαίδευσης στα δημόσια σχολεία (ιδίως στις Έρευνες 2 και 3) είναι συγκριτικά θετική. Αντίθετα, στα δημόσια γυμνάσια (Έρευνα 4) η αντίληψη της ποιότητας παρουσιάζει σημαντική μείωση. Στα μειονοτικά σχολεία (Έρευνες 1 και 5),

η ποιότητα της εκπαίδευσης αξιολογείται γενικά ως χαμηλή. Αυτή η αρνητική εικόνα οφείλεται στην έλλειψη διαφάνειας στον διορισμό των εκπαιδευτικών, στην ανεπάρκεια σύγχρονου παιδαγωγικού υλικού και σε προβλήματα κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων σπουδών.

Πολιτισμική Προσαρμογή και Διατήρηση της Ταυτότητας

Τα Τουρκικά σχολεία αναδεικνύονται ως καθοριστικοί θεσμοί για τη διατήρηση της Τουρκικής ταυτότητας και τη συνέχιση της πολιτισμικής ένταξης. Το βασικό κίνητρο των γονέων για την

επιλογή αυτών των σχολείων είναι η εκμάθηση της μητρικής γλώσσας των παιδιών τους και η ενίσχυση των δεσμών τους με την πολιτισμική τους ταυτότητα. Από την άλλη, αν και η κοινωνική

ένταξη στα δημόσια σχολεία φαίνεται να έχει επιτευχθεί σε γενικές γραμμές, σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν καταγραφεί περιστατικά αποκλεισμού και εκφοβισμού. Ειδικότερα, το αίτημα σε ποσοστό 80% για διγλωσση εκπαίδευση στα δημόσια

νηπιαγωγεία αποτελεί έναν σημαντικό δείκτη που θα μπορούσε να ενισχύσει τόσο την παιδαγωγική επιτυχία όσο και την πολιτισμική προσαρμογή.

Συμμετοχή στη Διοίκηση και Μηχανισμοί Σχολικών Εφορειών

Στα Τουρκικά σχολεία, η επιθυμία των γονέων για συμμετοχή στις σχολικές εφορείες είναι εμφανώς υψηλή (Έρευνες 1 και 5). Το γεγονός αυτό καταδεικνύει ότι η επιθυμία συμμετοχής στη διοίκηση του σχολείου είναι έντονη· ωστόσο, το υφιστάμενο σύστημα δεν ανταποκρίνεται επαρκώς σε αυτή την ανάγκη.

Αντίθετα, στα δημόσια σχολεία η αντίστοιχη ζήτηση είναι ασθενέστερη, γεγονός που ενδέχεται να υποδηλώνει είτε υψηλότερο επίπεδο ικανοποίησης είτε έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με τους μηχανισμούς συμμετοχής.

Πρόγραμμα Σπουδών και Διδακτικό Υλικό

Στα δημόσια γυμνάσια, το εφαρμοζόμενο πρόγραμμα σπουδών (Έρευνα 4) έχει αξιολογηθεί αρνητικά σε ποσοστό 50%, ιδίως ως προς την παρουσίαση της ιστορίας. Έχει επισημανθεί ότι η παρουσίαση απέχει από τις αρχές της πολυφωνίας και της ουδετερότητας και διαμορφώνεται μέσα σε ένα μονοδιάστατο

ιδεολογικό πλαίσιο. Στα Τουρκικά σχολεία (Έρευνα 1) έχουν επίσης καταγραφεί σοβαρά δομικά προβλήματα ως προς την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών και το διδακτικό υλικό. Αυτό καταδεικνύει ότι οι μαθητές βρίσκονται σε μειονεκτική θέση τόσο σε παιδαγωγικό όσο και σε πολιτισμικό επίπεδο.

Αναγνώριση Ισοτιμίας Τίτλου Σπουδών και Αντίληψη Διακρίσεων

Το ζήτημα της αναγνώρισης της ισοτιμίας τίτλου σπουδών, το οποίο εξετάζεται στην Έρευνα 6, αποτελεί έναν κρίσιμο δείκτη για την αντίληψη περί δικαιοσύνης του συστήματος. Αν και το ποσοστό άσκησης επαγγέλματος μετά την αναγνώριση ανέρχεται στο 87% και παρουσιάζει μια θετική εικόνα από πλευράς δομικής λειτουργίας,

το ποσοστό αντίληψης διακρίσεων που φθάνει το 39%, καθώς και η έλλειψη διαφάνειας στη διαδικασία, υπονομεύουν την αξιοπιστία του συστήματος. Το εύρημα αυτό υποδεικνύει ότι πρόκειται για ένα ζήτημα όχι μόνο τεχνικής φύσης, αλλά και με ψυχολογικές και κοινωνικές διαστάσεις που σχετίζονται με το αίσθημα του ανήκειν.

Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και Εμπειρίες Τούρκων Φοιτητών

Οι εμπειρίες των φοιτητών που ανήκουν στην Τουρκική κοινότητα της Δυτικής Θράκης στα Ελληνικά πανεπιστήμια (Έρευνα 7) ξεκινούν, σε γενικές γραμμές, με μια ισότιμη διαδικασία εγγραφής.

Ωστόσο, κατά τη διάρκεια των σπουδών, εντοπίζονται ορισμένες ενδείξεις διακρίσεων σε μικρο-επίπεδο:

- Η διαδικασία εγγραφής έχει αξιολογηθεί γενικά ως ομαλή και δίκαιη.
- Στο ακαδημαϊκό περιβάλλον έχουν καταγραφεί, έστω και σε περιορισμένο βαθμό, έμμεσες ή διερευνητικές στάσεις των διδασκόντων απέναντι στη Τουρκική ταυτότητα.
- Οι σχέσεις μεταξύ των συμφοιτητών παρουσιάζουν σε μεγάλο βαθμό θετική ή ουδέτερη εξέλιξη.
- Όσον αφορά την προοπτική για το μέλλον, οι φοιτητές χωρίζονται εξίσου σε δύο ομάδες: ενώ οι μισοί δεν βλέπουν μέλλον για τους ίδιους στη χώρα, οι άλλοι μισοί παραμένουν αισιόδοξοι. Το γεγονός αυτό αντανακλά την έλλειψη εμπιστοσύνης της Τουρκικής νεολαίας στις ευκαιρίες που προσφέρει το σύστημα, καθώς και την αντίληψη κοινωνικής ανασφάλειας.

Ευρήματα σε Συνάφεια με το Θεωρητικό Πλαίσιο

Τα ευρήματα που προκύπτουν από τα δεδομένα συνδέονται άμεσα με τις βασικές έννοιες της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης:

- Στο πλαίσιο του «Κρυφού Αναλυτικού Προγράμματος», η καταπίεση ή η αγνόηση των ταυτοτήτων υποδεικνύει την ιδεολογική διάσταση του συστήματος.
- Οι έννοιες των «Θεσμικών Διακρίσεων» και των «Μικροεπιθέσεων» εξηγούν ιδίως τις έμμεσες μορφές αποκλεισμού που παρατηρούνται στο ακαδημαϊκό περιβάλλον.
- Υπό το πρίσμα των εννοιών του «πολιτισμικού κεφαλαίου» και του «πεδίου» του Bourdieu, παρατηρείται ότι οι Τούρκοι φοιτητές, παρά την πρόσβασή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, δεν κατορθώνουν να αποκτήσουν μια ενεργή θέση εντός του συστήματος και τείνουν να περιθωριοποιούνται.

Συνολική Αποτίμηση και Προτάσεις Πολιτικής

Κοινά Πεδία Προβλημάτων

- Η ανεπάρκεια του προγράμματος σπουδών ως προς το περιεχόμενο και την αντικειμενικότητα είναι ιδιαίτερα εμφανής, ιδίως στο μάθημα της ιστορίας.
- Οι διορισμοί των εκπαιδευτικών και το εκπαιδευτικό υλικό δημιουργούν σοβαρές δομικές ανισότητες στα Τουρκικά σχολεία.
- Η υψηλή ζήτηση για δίγλωσση εκπαίδευση στα δημόσια νηπιαγωγεία καταδεικνύει την άμεση σχέση μεταξύ πολιτισμικής προσαρμογής και παιδαγωγικής επιτυχίας.
- Η συμμετοχή των γονέων στη διοίκηση είναι περιορισμένη· προβλήματα επικοινωνίας είναι ιδιαίτερα εμφανή, ιδίως σε ομάδες με χαμηλή επάρκεια στην Ελληνική γλώσσα.

Προτάσεις Πολιτικής

1. Δίγλωσση Εκπαίδευση: Η δίγλωσση εκπαίδευση θα πρέπει να επεκταθεί ξεκινώντας από τα νηπιαγωγεία. Η εφαρμογή αυτή θα υποστηρίξει τόσο τη γλωσσική ανάπτυξη όσο και τη διαμόρφωση της ταυτότητας.
2. Μεταρρύθμιση Προγράμματος Σπουδών: Το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών στα δημόσια σχολεία, ιδίως το μάθημα της ιστορίας, πρέπει να αναδιαρθρωθεί σύμφωνα με τις αρχές της πολυπολιτισμικότητας και της πολυφωνίας.
3. Μηχανισμοί Συμμετοχικής Διαχείρισης: Θα πρέπει να ενισχυθεί η λειτουργικότητα των οργάνων διοίκησης των σχολείων, όπως η σχολική εφορεία. Παράλληλα, με την παροχή νομικών εγγυήσεων στις δομές αυτές, πρέπει να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή των Τούρκων γονέων.
4. Αναθεώρηση των Εκπαιδευτικών Πολιτικών: Οι διορισμοί των εκπαιδευτικών θα πρέπει να πραγματοποιούνται λαμβάνοντας υπόψη την πολιτισμική ευαισθησία και τις ανάγκες της κοινότητας. Το σύστημα ποσοστώςσεων πρέπει να καταστεί πιο διαφανές, ενώ πρέπει να συνεκτιμώνται οι τοπικές ανάγκες και αιτήματα.
5. Έλεγχος των Διαδικασιών Αναγνώρισης Ισοτιμίας Τίτλου Σπουδών: Θα πρέπει να θεσπιστούν ανεξάρτητοι μηχανισμοί ελέγχου, οι οποίοι θα υποστηρίζονται από τις αρχές της διαφάνειας, της αμεροληψίας και της ταχείας διεκπεραίωσης.
6. Εκπαιδεύσεις Πολιτισμικής Ευαισθητοποίησης: Πρέπει να υλοποιηθούν προγράμματα για το ακαδημαϊκό προσωπικό των πανεπιστημίων, με στόχο την αντιμετώπιση των προκαταλήψεων και την ενίσχυση της πολιτισμικής ευαισθησίας.
7. Μονάδες Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης: Θα πρέπει να δημιουργηθούν μονάδες συμβουλευτικής και υποστήριξης, όπου οι Τούρκοι μαθητές και φοιτητές θα μπορούν να μοιράζονται τις εμπειρίες τους που σχετίζονται με την ταυτότητά τους.
8. Μηχανισμοί Παρακολούθησης Διακρίσεων: Πρέπει να θεσπιστούν ανεξάρτητα και αξιόπιστα συστήματα στα πανεπιστήμια, μέσω των οποίων θα καταγράφονται οι καταγγελίες διακρίσεων.
9. Πολιτικές Θετικών Δράσεων για την Ισότιμη Απασχόληση: Θα πρέπει να αναπτυχθούν προγράμματα κινήτρων και πολιτικές θετικών διακρίσεων, ώστε οι απόφοιτοι Τούρκοι φοιτητές να έχουν ισότιμη πρόσβαση στην εργασία, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

Συμπεράσματα

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Τουρκική κοινότητα της Δυτικής Θράκης στον τομέα της εκπαίδευσης δεν περιορίζονται μόνο σε τεχνικές ελλείψεις σε επίπεδο σχολικής μονάδας. Συγκεντρώνονται σε πολυδιάστατους άξονες, όπως η πολιτισμική εκπροσώπηση, η θεσμική συμμετοχή, η γλώσσα διδασκαλίας, η δικαιοσύνη του προγράμματος σπουδών και η διασφάλιση του μέλλοντος.

Τα ευρήματα που προέκυψαν καταδεικνύουν ότι ορισμένες τυπικές μορφές ισότητας που παρέχονται από το σύστημα δεν έχουν εσωτερικευτεί επαρκώς στην πράξη και ότι η πολιτισμική

ευαισθησία παραμένει ακόμη ασθενής. Η κατάσταση αυτή αναδεικνύει την ανάγκη αναδιάρθρωσης της εκπαίδευσης όχι μόνο σε ακαδημαϊκό επίπεδο, αλλά και ως προς την αποκατάσταση της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Η εφαρμογή ολιστικών και ευαίσθητων εκπαιδευτικών πολιτικών, όχι μόνο θα ανταποκριθεί στο αίτημα της Τουρκικής κοινότητας της Δυτικής Θράκης για ισότιμη συμμετοχή στην εκπαίδευση ως ισότιμοι πολίτες, αλλά θα συμβάλει επίσης στην εμβάθυνση της κοινωνικής συνοχής στην Ελλάδα.

Θεματικός Πίνακας Αξιολόγησης – Εκπαίδευση της Τουρκικής Κοινότητας Δυτικής Θράκης

Θεματικός Τομέας	Κύρια Ευρήματα	Προβλήματα/ Δυσκολίες	Προτάσεις Πολιτικής
1. Ποιότητα Εκπαίδευσης	Σχετικά θετική στα δημόσια σχολεία, χαμηλότερη στα Τουρκικά σχολεία	Έλλειψη διαφάνειας στους διορισμούς εκπαιδευτικών, ανεπαρκές υλικό	Αναθεώρηση των εκπαιδευτικών πολιτικών, υποστήριξη σε υλικοτεχνική υποδομή
2. Πολιτισμική Προσαρμογή και Διατήρηση Ταυτότητας	Τα τουρκικά σχολεία είναι σημαντικά για την πολιτισμική ταυτότητα	Έλλειψη διγλωσσης εκπαίδευσης στα δημόσια νηπιαγωγεία	Διάδοση του συστήματος διγλωσσης εκπαίδευσης
3. Συμμετοχή στη Διοίκηση	Υψηλή επιθυμία συμμετοχής από τους Τούρκους γονείς	Δυσλειτουργία των μηχανισμών συμμετοχής	Νομική κατοχύρωση των σχολικών εφορειών
4. Πρόγραμμα Σπουδών και Διδακτικό Υλικό	Το πρόγραμμα του μαθήματος της Ιστορίας απέχει από τον πλουραλισμό	Μονόπλευρη αφήγηση της ιστορίας, έλλειψη διδακτικού υλικού	Μεταρρύθμιση του προγράμματος σπουδών (πολυπολιτισμικό και πλουραλιστικό περιεχόμενο)
5. Ισοτιμία Τίτλου Σπουδών και Διακρίσεις	Παρά την αναγνώριση της ισοτιμίας, υπάρχει 39% αντίληψη διακρίσεων	Μη διαφανείς διαδικασίες, έλλειψη εμπιστοσύνης	Σύσταση ανεξάρτητων μηχανισμών ελέγχου
6. Εμπειρία στη Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Δίκαιη διαδικασία εγγραφής – μικρο-διακρίσεις κατά τη διάρκεια των σπουδών	Έμμεσος αποκλεισμός στο ακαδημαϊκό περιβάλλον	Εκπαιδεύσεις πολιτισμικής επίγνωσης, μονάδες υποστήριξης
7. Μελλοντικές Προοπτικές	Οι μαθητές είναι διχασμένοι (αισιόδοξοι/απαισιόδοξοι)	Κοινωνική ανασφάλεια, αίσθημα αποκλεισμού εντός του συστήματος	Θετικές πολιτικές για ίση απασχόληση, ψυχοκοινωνική υποστήριξη
8. Συμμετοχή των Γονέων	Υψηλή επιθυμία συμμετοχής στα Τουρκικά σχολεία	Γλωσσικό φράγμα, έλλειψη πληροφόρησης	Συμμετοχική διοίκηση, δράσεις ενημέρωσης

Γενική Αποτίμηση

- **Γενική Τάση:** Οι δομικές ανισότητες στην εκπαίδευση εντοπίζονται κυρίως στον πολιτισμικό, παιδαγωγικό και διοικητικό τομέα.
- **Θεματικοί Άξονες:** Ταυτότητα, εκπροσώπηση, ισότητα, θεσμική συμμετοχή και διασφάλιση του μέλλοντος.
- **Στρατηγικός Προσανατολισμός:** Εφαρμογή πλουραλιστικών, συμμετοχικών και πολιτισμικά ευαίσθητων πολιτικών.

